

**Szülők és influencers gyermekeik – A gyermekek közösségi médiában való jelenléte
és a szülői felelősség**

c. dolgozat

Jelige:EBM139

2024. 11. 04.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. A gyermekinfluenzakerkedés fogalma.....	3
1.1 A gyermek fogalma.....	3
1.2 A közösségi média jelenlét és az influenzakerkedés fogalma.....	4
2. A közösségi médiában történő szereplés és szerepeltetés hatásai	7
2.1. Mentális egészség	7
2.2. Megfelelési kényszer és stressz.....	7
2.3. Testképzavar	9
2.4. Kizsákmányoló környezet.....	10
2.5. Dopamin addikció, instant gratifikációs hatás.....	11
3. A szülők és gyermekeik kapcsolata a nemzetközi jog és az uniós jog alapján	14
4. A gyermek közösségi médiában történő jelenlétének szabályozása egyes államokban	20
4.1 Németország	20
4.2 Franciaország.....	22
5. A gyermekek közösségi médiában történő szereplésének és szerepeltetésének vizsgálata a hazai jogi szabályozás szempontjából	24
5.1. A cselekvőképesség és a törvényes képviselő szabályai	24
5.2. Személyiségi jogok.....	29
5.3. A gyermekek munkavégzésének szabályai	31
Záró gondolatok és de lege ferenda javaslatok.....	35
Irodalomjegyzék.....	37
Források	37
Jogforrások.....	39

Bevezetés

A 21. századi ember életének meghatározó része a szociális médiában prezentált megjelenése, amely bizonyos mértékig egy alter egóként is funkcionál. A platformok egy ablakot nyitnak a felhasználó életébe, egy megszűrt, letisztult vagy épp kaotikus és autentikus szeletet a fiók mögötti személy mindennapjaiból vagy mérföldköveiből. Az emberiség jelentős része napjainkban felhasználó minimum egy közösségi platformon.¹ A gyermekek sem maradnak ki ebből a tömeges társadalmi jelenségből, ők is megjelenhetnek a közösségi médiában, aktív és passzív felhasználóként egyaránt. Bár a legtöbb platform meghatározott életkorig törvényes képviselői felügyelet mellett teszi lehetővé a gyermekek számára felhasználói fiók létrehozását, sok esetben ez sem jelenti azt, hogy a gyermek nincs kitéve semmiféle veszélynek. Okkal gondolhatjuk, hogy ha a kiskorú törvényes képviselőjével együtt jelenik meg a közösségi médiában, biztonságban tudható, a szülőknek ugyanis ideális esetben fel kell ismerniük a közösségi média használatában rejlő veszélyeket, például azt, hogy az erőszakos és főként a szexuálisan explicit tartalmak gravírozó és elbizonytalanító hatással vannak a gyermeki psziché fejlődésére. Mi történik viszont, amikor a szülő sem ismeri fel a veszélyhelyzetet? Sőt, ha kifejezetten ő idézi elő azzal, hogy gyermekét szándékosan, jövedelemszerzési céllal szerepelteti a közösségi médiában?

Dolgozatomban erre keresem a választ és azt a kérdést járom körül, hogy miként alakul a szülők felelőssége gyermekeik influenszer tevékenységével kapcsolatban.² Kizárólag arra az esetre fókuszálok, amikor a gyermek jövedelemszerzési céllal szerepel a közösségi médiában akár saját döntése (szereplés), akár a szülő vagy szülők javaslatra, esetleg nyomása alapján (szerepeltetés). A jövedelem származhat a platformtól vagy harmadik fél általi szponzorációból, esetleg mindkettőből egyszerre. Az ilyen, haszonszerzési célú közösségi médiában való jelenlét káros hatásait a gyermekek szenvedik el, akik sok esetben nem ismerik fel a rájuk leselkedő veszélyeket, vagy éppen felismerik azokat, de szüleik hatására mégsem merik felvetni a szerepléssel való felhagyást. A helyes döntés meghozatala ez esetben a szülőkre

¹ Montag, Christian: Problematic social media use in childhood and adolescence. *Addictive Behaviors*, Vol. 153, (2024) <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2024.107980> (2024, February 8).

² Martínez-López, Francisco – Li, Yangchun – Young, Susan: *Social Media Monetization: Platforms, Strategic Models and Critical Success Factors*. Springer International Publishing, Switzerland, 2022. 185. https://doi.org/10.1007/978-3-031-14575-9_10

A monetarizált szociális média jelenlét egy új gazdasági séma, amely kereskedelmi (pl. hirdetések, vásárlási információk) és társadalmi elemeket (pl. barátságok, közösségélmény) ötvöz egy optimalizált profitgeneráló gazdasági közeg kiépítése érdekében.

hárul, illetve hárulna, akik azonban nem minden esetben képesek tisztán a gyermek érdekét képviselni saját maguk és teljes családjuk vagyoni gyarapodásával szemben.

A szóban forgó kérdéskör elemzése során először a gyermekinfluenzakeredés fogalma kerül tisztázásra, majd annak vizsgálata következik, hogy mindez milyen hatással lehet a gyermeki fejlődésre. Ezt követően bemutatásra kerül, hogy a gyermekek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rezsim szabályai közül melyek vonatkoznak a gyermekinfluenzák tevékenységére, valamint, hogy egyes államok milyen belső jogi szabályozást alakítottak ki a gyermeki érdek effektív védelmére. Mindezek után a dolgozat azt a kérdést járja körül, hogy a hazai jogi szabályozás szerint a gyermek polgári jog szerinti cselekvőképessége, valamint a törvényes képviselő szabályai miként kapcsolódnak a szóban forgó témakörhöz, továbbá, hogy milyen szabályok vonatkoznak a gyermekek munkavégzésére a magyar jogban, s ebbe mennyire illeszthető be a gyermekinfluenzakeredés tevékenysége. Mindezek alapján megfogalmazásra kerülnek olyan de lege ferenda javaslatok, melyek a gyermekinfluenzakeredés problémájának hatékonyabb és megfelelőbb kezelését hivatottak szolgálni.

1. A gyermekinfluenzakerkedés fogalma

1.1 A gyermek fogalma

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Gyermekjogi Egyezménye értelmében “gyermek az a személy, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban elérte.”³ A gyermekek csoportjának kitüntetett védelme az államok belső jogában és a nemzetközi jogban egyaránt megfigyelhető jelenség. A gyermekjogok magukban foglalják többek között a gyermek anyakönyvezéshez, állampolgársághoz, névhez való jogát, továbbá azt is, hogy a gyermekeket óvni kell a háború viszontagságaitól és mindennemű kizsákmányolástól. A Gyermekjogi Egyezmény értelmében továbbá alapvető elv a gyermek legfőbb érdekének érvényre juttatása, mely magába foglalja véleményének kikérését és életkorának megfelelő módon történő figyelembevételét is.⁴

A gyermekek védelmének azonban napjainkban egy új színtéren, az interneten is meg kell valósulnia. A virtuális világ platformjain a cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes kiskorú csak törvényes képviselőjének beleegyezésével jelenhet meg. A platformok jellemzően 13 és 16 év közötti korhatárhoz kötik az önálló fióklétrehozás lehetőségét, a legnagyobb platformok, mint például a YouTube, az Instagram, a TikTok, a Twitter és a Snapchat felhasználói korhatára például egységesen 13 év. Ezen életkor eléréséig a platformok a szülők vállára kívánják helyezni a felelősséget, hogy navigálják és felügyeljék gyermekük jelenlétét a különféle fórumokon. Mindez a gyermekek számára elviekben egy nem önálló, lényegében minden lépést felügyelő felhasználást feltételez.

A gyermek általánosan elfogadott nemzetközi jogi fogalmából, illetve a legnagyobb platformok által alkalmazott szabályozásból kiindulva a dolgozat kizárólag a 0 és 13 év közötti gyermekek helyzetét vizsgálja, a fiatal gyermek kifejezést pedig a 0 és 6 év közötti gyermekekre használja. A dolgozat tehát a cselekvőképtelen kiskorúak helyzetét és lehetőségeit hivatott bemutatni, mely szűkítés háttérében az életkorból kifolyólag fennálló kiszolgáltatottság áll. A vizsgált korosztály ugyanis a belátási képesség, valamint az önálló érdekérvényesítés hiánya miatt a szülőknek alárendelt helyzetben van, ily módon fokozottan ki van téve a szülői önkény esetleges káros hatásainak.

³ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről, hatályba lépett: 1991. november 6. (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény).

A belső jogban a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.) 2:10. § rögzíti, hogy a tizenhatodik életévét betöltött személy nagykorúvá válhat házasságkötés útján, illetve a 4:9. § részletezi a kiskorúak házasságkötéséhez fűződő jogszabályi kereteket.

⁴ Gyermekjogi Egyezmény 12. cikk.

1.2 A közösségi média jelenlét és az influenszerkedés fogalma

A közösségi média jelenlét meghatározásához elemeire kell bontanunk a kifejezést. Mindenekelőtt rögzítést érdemel, hogy a közösségi média kifejezés mellett elterjedt a szociális vagy közösségi háló és a szociális média kifejezés is, a szakirodalmi forrásokban mindezek szinonimaként jelennek meg. Az ily módon körülírt közösségi média definiálása azonban – rohamos növekedése és piachoz való alkalmazkodása miatt – egy kifejezetten nehéz feladat és ennek megfelelően sokszínű a tudóstársadalom fogalomtára a jelenségre. Az egyik legkorábbi definíció szerint azt nevezzük számítógép által működtetett szociális hálónak, amelyben összeköttetés által gépek létesítenek közvetlen kapcsolatot, az emberek közvetetten pedig szociális kapcsolatokat alakítanak ki.⁵ Egy későbbi és konkrétabb megfogalmazás szerint a közösségi oldal egy olyan internetes felület, amely egy profil által ad lehetőséget tartalom feltöltésére (például zene, fényképek), különböző formákban üzenetküldésre (direkt módon, illetve kommentként) és így a kapcsolatfelvétel lehetőségét biztosítja más emberekkel.⁶ Egy másik megfogalmazás szerint a közösségi média olyan internetes csatornákat jelent, amelyek lehetőséget nyújtanak a felhasználók számára, hogy alkalmilag interakcióba lépjenek egymással és szelektíven mutassák be önmagukat.⁷ A keresett érték a közönség számára a felhasználók által generált tartalmak megtekintése és a másokkal történő kapcsolatba lépés, illetve annak fenntartása.⁸ A dolgozat ez utóbbi fogalmat alkalmazza, s a közösségi média fogalma alá vonható platformok közül a Youtube-on és az Instagramon végzett tevékenységeket vizsgálja.⁹

A közösségi média fogalmához képest a szociális média jelenlét (social media presence) mint fogalom egy vállalat, márka vagy személy profilját és cselekményeit jelenti különféle platformokon, amelyeknek gazdasági célok megvalósítása, vagyis profit generálás a lényege. A jelenlét mértéke és minősége jelentősen befolyásolja az adott vállalkozás piaci láthatóságát,

⁵ Wellman, Barry: Computer networks as social networks: collaborative work, telework, and virtual community. *Annual Review of Sociology*, Vol. 22 (1996) No. 1, 213-238.

⁶ Joinson, Adam: Looking at, looking up or keeping up with people? Motives and uses of facebook. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Firenze, Olaszország (2008. április 5-10.) elhangzott konferencián. <https://doi.org/10.1145/1357054.1357213>

⁷ Carr, Caleb - Hayes, Rebecca: Social Media: Defining, Developing, and Divining. *Atlantic Journal of Communication*, Vol. 23, (2015) No. 1, 46-65.

⁸ Uo. 46-65.

⁹ Weerasinghe, Kasuni – Wijethunga, Charuni: Child Influencers in the Creator Economy – The Good, the Bad, and the Ugly. *Australasian Conference on Information Systems. (ACIS)* Melbourne, Ausztrália (2022) elhangzott konferencián. <https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1056&context=acis2022>

A YouTube és a Tiktok piacvezetők a gyermekinfluenszer-platformok között. A leghíresebb (legnagyobb hatótávolsággal rendelkező) gyermekinfluenszerek rendelkeznek YouTube, Instagram, Tiktok, valamint további platformok fiókjával. Mivel a TikTok (2017) jóval később került piacra, mint a YouTube (2005) vagy az Instagram (2010), ezért a jelen dolgozat a hosszabb időtartamban vizsgálható platformokon történő tevékenységekre szorítkozik.

teljesítményét és forgalmát, melynek okán egyre több konszern, kis- és középvállalkozás igyekszik kiaknázni a közösségi médián keresztül történő egyenes és könnyű hozzáférést a saját fogyasztóik mindennapjaihoz. Amennyiben az ilyen jellegű szociális média jelenlétet egy magánszemély valósítja meg, abban az esetben az adott magánszemélyt influenszernek nevezzük. Ez magában foglalja, hogy az illető kialakít egy közönséget az adott platformon, amely elkötelezett és aktív az oldalán (kommentel, lájkol stb.). A közönség megragadására rendszerint egy valamilyen szempontból unikális jellemző vagy képesség köré épülő tartalom piacra bocsátásával kerül sor, amivel az influenszer egy bizonyos közönség érdeklődését kelti fel és tartja fenn. A gyermekinfluenszerek esetében ez az egyedi vonás a gyermekkoruk és annak sajátosságai.¹⁰

Az influenszerkedés tehát voltaképpen egy továbbfejlesztett marketing stratégia, melynek célja, hogy a magánszemély természetes reklámfelületet biztosítva minél több platformon, minél széleskörűbb közönséget érjen el. Az influenszerek sikere éppen ebben a személyes jellegben érhető tetten. Számos kutatás bizonyítja ugyanis, hogy a fogyasztók egyre kevésbé megszólíthatóak a tradicionális reklámrengeteg által, ezeket ugyanis a túltelítettség miatt egyre inkább zajként kezeli a közönség.¹¹ Az fogyasztói közönséget annyi reklám próbálja elérni manapság, hogy azokat az agy elkezd "zajként" – azaz lényegtelen információként – kezelni. A gyártók és forgalmazók igyekvése a figyelemfelhívásra egy zavaró tényezővé alacsonyodik, amire nem kell odafigyelni. Ennek köszönhető annak hatásossága, ha egy influenszer reklámoz. A személyes megjelenést ugyanis azt nem kezeljük zajként, hanem quasi egy ajánlasként fogadjuk be egy embertársunktól.¹² Mindennek köszönhetően az influenszer marketingipar 2020-ra 10 milliárd dolláros szektorra nőtt ki magát.¹³ A magyar szabályozásban a Gazdasági Versenyhivatal az influenszert a következő képpen definiálja: „Az influenszer olyan, a digitális környezetben befolyás gyakorlására, fogyasztói vélemény formálására képes - akár kiskorú - személy vagy dolog, virtuális entitás (így például állat, kabala, digitális karakter, avatar), aki/ami akár eseti vagy állandó partnerként, akár dedikált márkanagykövetként online tartalmat készít és tesz közzé saját weboldalán, közösségi média oldalán, videómegosztó- vagy más

¹⁰ Lenander, Anna: Kant Stop the Kidfluencers : Moral Considerations in Using Children as Social Media Influencers (Dissertation). 2023. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:ths:diva-1895> (2024. március 13.)

¹¹ Brown, Ruth – Wang, Ming – Jones, Valerie: The New Advertising: Branding, Content, and Consumer Relationships in the Data-Driven Social Media Era. Praeger, New York, 2016. 289-301. <http://publisher.abc-clio.com/9781440833434>

¹² Uo. 289-301.

¹³ Haenlein, Michael - Anadol, Ertan - Welte, Diana: Navigating the New Era of Influencer Marketing: How to be Successful on Instagram, TikTok, & Co. *California Management Review*, Vol. 63 (2020) No. 1, 5-25. <https://doi.org/10.1177/0008125620958166>

egyéb online platformon, függetlenül attól, hogy a tartalom a sajátja vagy vendégbejegyzés; a legtöbb esetben a véleményvezér elkötelezett követőbázissal rendelkezik.”¹⁴

A fentiek alapján az influencerszer tevékenység és a közösségi média jelenlét egy alapvetően aktív magatartás, mely önkéntes és saját meggyőződésből történik, hiszen kevés véletlenszerű található abban, hogy valaki tudatosan minél tágabb közönség számára vonzó jelenlétet épít fel, hogy az általa kötött szerződés alapján profitáljon a növekvő hatótávolságból. Az ismertetett közösségi média jelenlétet és az influencerszerkedés tevékenységét egy gyermek is megvalósíthatja, amelyre a legtöbb esetben nem a gyermek önálló döntése alapján, hanem szülei befolyásolásának eredményeként kerül sor. A továbbiakban annak vizsgálatára kerül sor, hogy az ilyen jellegű tevékenység milyen hatással lehet a gyermekekre.

¹⁴ Gazdasági Versenyhivatal (2022). Tájékoztató az influencerszer marketingről.
https://gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/tajekoztatok/Tajekoztato_az_influenszer_marketingrol.pdf1&inline=true (2024. 11. 01.)

2. A közösségi médiában történő szereplés és szerepeltetés hatásai

2.1. Mentális egészség

A szociális média jelenlét jelentős hatást gyakorol a gyermek mentális egészségére. A Child Mind Institute 2017-ben készült riportja a gyermekek életkori sajátosságai és a szociális média használata közötti összefüggésekről készített beszámolót, amiből átívelően megállapítható a negatív hatás a gyermek mentális egészségére az intenzív szociális média használat következtében. Azon gyermekek, akik napi 10 óránál többet töltenek képernyő előtt, hajlamosabbak a huzamos szomorúságra, míg azoknál, akik jelentős időt töltenek kifejezetten a szociális média felületein, 27%-kal magasabb a depresszió kialakulásának veszélye.¹⁵

A magas képernyőidőnek van egy származékos mellékhatása is, az alváshiány. Az említett Report arra is rámutat, hogy azok a gyerekek, akik mindennap töltenek időt a szociális platformokon, 19 %-kal valószínűbb, hogy nem jutnak egészséges mennyiségű alváshoz. Ez egy fontos jelenség, mivel az alvás a gyermeki fejlődés, emlékezet és tanulás, valamint az érzelmi önszabályozás kialakulásának kiemelkedő eleme.¹⁶ Nem utolsó sorban, az alváshiánnyal küzdő kamaszok másfélszer valószínűbben produkálnak depresszív tüneteket, mint a rendezett alvásritmussal rendelkező társaik. Továbbá, a rendszeres alváshiánnyal élő kamaszok 68 %-kal magasabb valószínűséggel rendelkeznek legalább egy öngyilkosság rizikófaktorral.¹⁷

2.2. Megfelelési kényszer és stressz

A szociális viselkedés központi szereplője fiatal gyermekkorban a szülő, mint a legmeghatározóbb felnőtt. A 6 és 10 év közötti gyermek számára alapvető igény a megfelelés, a felnőttek irányába tanúsított jó teljesítmény.¹⁸ Azaz a felnőttel ellentétben a gyermekek számára nem a saját belátás, hanem a szülői elismerés a mérvadó a döntések és a viselkedés alakításában. Mindez a gyermekinfluensterkedés tevékenységére is igaz, a gyermek e tekintetben is a szülő vagy szülők kedvében, a szülőnek vagy szülőknek való megfelelés érdekében akar majd eljárni. Ha pedig ennek nem tud eleget tenni, az folyamatos frusztráltságot és feszültséget eredményez benne.

A gyermek fejlődése során fontos külső faktor a stressz, mely bizonyos szintig természetes része a gyermeki növekedésnek. Az életkor előrehaladtával a gyermeket egyre több stresszhatás

¹⁵ Child Mind Institute: Childrens Mental Health Report: Smartphones and Social Media. (2017). https://childmind.org/wp-content/uploads/2021/11/2017_CMHR_Report.pdf (2024. 07. 14)

¹⁶ Gehrman, Elizabeth: A Child's Need for Sleep. *Harvard Medicine*. (2022). <https://magazine.hms.harvard.edu/articles> (2024. 07. 14).

¹⁷ Child Mind Institute: i.m.

¹⁸ Darus Utcai Magyar-Német Kéttannyelvű Iskola: Iskolaérettségi Kritériumok. (2017). https://darusiskola.hu/wp-content/uploads/2016/02/iskolaerettsegi_kriteriumok.pdf (2024. 07. 15)

éri és egyre komplexebb szituációkban kell megfelelően, önálló módon helytállnia. Fejlődése során három típusú stresszt él meg a gyermek:¹⁹ elsődlegesen létezik a pozitív jellegű stresszhelyzet, amely pillanatnyi pulzus ugrással és enyhe stresszhormon növekedéssel jár. Ezek esszenciális részei a gyermekkorak, egészséges esetben ilyen stressz-választ kiváltó szituációk sorozatosan érik a gyermeket. Ilyennek tekinthető például az első nap egy közoktatási intézményben. Másrészt léteznek az elviselhető, de hevesebb stresszreakciót előidéző életesemények. Hasonlóképpen ilyenkor is jelentkeznek a szervezetben a készenléti folyamatok, de jellemzően hosszabb távú hatással rendelkező dolgok váltják ki ezt a választ és kulcsfontosságú, hogy ilyenkor egy felnőtt által visszaállításra kerüljön a gyermek biztonságérzete. A harmadik fokozat a toxikus mértékű stresszválasz. Ez a szülő által elhanyagolt, a szerhasználó szülőkkel rendelkező, abúzusnak kitett gyermekek esetében jelentkezik, illetve a hosszú távon gazdasági problémákkal küzdő családokban felnövekvő gyermekek esetében jellemző. A szervezet stresszhormon kibocsátásának visszatérő, elhúzódó aktiválása hatással van a gyermek szervi (különösen agyi) fejlődésére, hatványozottan fogékonytá teszi a kóros stresszkezeléssel kapcsolatos betegségekre felnőttkorban és kognitív nehézségekre is ítélni.

Az egészséges fejlődéshez a korai évek hatásai rendkívül fontosak. Az agy egyrészt az örökölt genetikai tervrajz szerint formálja a neuronok közötti szinaptikus érintkezési pontokat, másrészt a formatív évek során megélt élmények hatására épül tovább egészen fiatal felnőttkorig. Az élet első éveiben a legjobb a gyermeki agy plaszticitása, azaz a szürkeállomány ilyenkor a legtanulékonyabb, ebben a korszakban fontos alapok alakulnak ki a későbbi adaptálódó képesség érdekében.²⁰ Éppen ezért jelent problémát, ha a gyermekinfluenszer karriere az első ultrahang alkalmával indul, majd csecsemőkorban folytatódik. Ezek a csecsemők első életévüktől kezdve ismerik a kamera látványát, a magatartást, amit megkíván az állandó szereplés. A szülő és a gyermek bizalmi kapcsolatába csecsemő, illetve fiatal gyermekkortól kezdve beférkőzik a szereplés, ezzel együtt pedig az internet nyilvános közönsége. A csecsemő számára a rezponzivitás, a kölcsönös interakció hiányossága hosszú távon az agyfejlődés egészséges menetét gátolja, főként a stressz-válasz rendszert alakítja gyengébb ellenállóképességgé, ezáltal a gyermek később hajlamosabb szorongásra és depresszióra,

¹⁹ Harvard University Center on the Developing Child: Toxic Stress, (2024).

<https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/toxic-stress/> (2024. 07. 14).

²⁰ Kolb, Bryan - Gibb, Robbin: Brain plasticity and behaviour in the developing brain. *Journal de l'Academie canadienne de psychiatrie de l'enfant et de l'adolescent*, Vol. 20 (2011) No. 4. 265–276.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3222570/> (2024. 07. 14).

valamint kardiovaszkuláris problémák kialakulására.²¹ Az urbanizálódó és ezáltal atomizálódó társadalmakban egyébként is jelentős a növekedés a szociális szorongás, a depresszió és egyéb mentális egészségügyi problémák terén.²² A szociális szorongás kifejezetten a fiatalkorú és kamasz társadalmi csoportot érinti tömegesen, azon belül is hatványozottan a lányokat.²³ A legtöbb érintett ennek a tüneteit (csoportos, nyilvános szituációkban megélt erőteljes diszkomfort érzet, szívritmus zavar, excesszív izzadás, légszomj, szédülékenység) már 13 éves korában észleli.²⁴ Amennyiben a gyermek a szociális fejlődés szempontjából kulcsfontosságú időszak során huzamos időt a képernyő egysíkú közösségi terein, úgy elmulasztja kifejleszteni a társadalmi együttélés és a nonverbális kommunikáció értelmezésének és alkalmazásának képességét.²⁵ Vajon hogyan változtat ezen a tényezőkön, ha a gyermek szociális média jelenléte ráadásul egy olyan szelete az életének, amely túlmutat a hobbi vagy szabadidő szintű tevékenységen? Az ismertetett hatások a gyermekinfluenzszerek esetében kiemelt veszélyt jelentenek, azzal együtt, hogy esetükben az a plusz nyomás is terhet jelent, hogy a családjaik életszínvonalának ők a meghatározói, vagy azt legalábbis jelentős mértékben alakítják. Bár egy néhány éves kisgyermek az ilyen fajta nyomás forrását és súlyát még nem tudja nevesíteni, a következményeit azonban mindenképpen érzi vagy érezni fogja későbbi életében.

2.3. Testképzavar

A testképzavar kérdésköre elsődlegesen a lány gyermekek szempontjából vizsgálandó. A témában folytatott kutatások kiemelik, hogy a lányok hajlamosabbak az esztétikai összehasonlításra, a szociális médiában látott személyek idealizálására, valamint azok példaképként kezelésére, ráadásul a kora kamasz gyermekek számára életkori sajátosság a környezetük elismerésére és validációjára való vágyakozás.²⁶ Ez a fixáció a (fiúk esetében is) testképzavart, alacsony önbizalmat, kételkedést vált ki a gyermek saját képességeiben és megjelenésében. Ennek kapcsán nem kerülheti el a figyelmünket a retusálás bevett szokása,

²¹ Harvard University Center on the Developing Child.: InBrief: The Science of Neglect, (2024). <https://developingchild.harvard.edu/resources/inbrief-the-science-of-neglect/> (2024. 07. 22).

²² Srivastava, Kalpana: Urbanization and mental health. *Industrial Psychiatry Journal*, Vol. 18. (2009) No. 2, 75–76. <https://doi.org/10.4103/0972-6748.64028>

²³ World Health Organisation: Mental Health of Adolescents. (2021. 11. 27.) <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>

²⁴ Seattle Anxiety Specialist: Exploring the Recent Rise of Social Anxiety Disorder. (2023. 02. 24.) <https://seattleanxiety.com/psychiatrist>

²⁵ Wu, Wenfeng - Huang, Liangrong – Yang, Fang: Social anxiety and problematic social media use: A systematic review and meta-analysis. *Addictive Behaviors*, Vol. 153. (2024). <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2024.107995>.

²⁶ Choukas-Bradley, Sophia - Nesi, Jaqueline - Widman, Laura – Galla, Brian: The Appearance-Related Social Media Consciousness Scale: Development and validation with adolescents. *Body Image*. Vol. 33, (2020). 164-174. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.02.017>.

amely romboló hatásának vizsgálata számos kutatás tárgyát képezte az elmúlt években.²⁷ E kutatásokból egyértelműen kiderül a felhasználó gyermek fiatal kora és befolyásolhatósága közötti összefüggés, illetve az influenszer internetcelebritás mivoltából következő elérhetőség-érzet és a testképzavar közötti összefüggés. A gyermek számára példaképpé váló az így megosztott külső megjelenés, amit saját maga is emulálni kíván, illetve esetenként elvár magától.

Mindezt súlyosbítja, hogy 2024-ben már algoritmusokkal mérhető, hogy a közönség milyen jellegű tartalmakat részesít előnyben, így az influenszerek (és szüleik) a nagyobb haszonszerzés érdekében sikerre ítélt tartalmakat igyekeznek előállítani. Az algoritmusok és egyes független kutatási eredmények egyaránt alátámasztják, hogy a nők esetében fehérmű, illetve fürdőruha, a férfiak esetében pedig a fedetlen felsőtest képmása több felhasználót ér el, mint ugyanezen személyek szemérmes öltözékben.²⁸ A közösségi platformokon jellemzően a beállított, retusált és vonzó képek teljesítenek a legjobban. Ezek a tartalmak a gyermekinfluenszer számára is példaként funkcionálnak, főként a fiatal gyermekkort kinövő kamaszodó influenszerek esetében. Életkori sajátosság a 0 és 13 év közötti gyermeki pszichében a felnőtteknek (főleg a szülőknek) és a társaknak való megfelelés, mely a közösséghez tartozás erőteljes igényével találkozva a gyermeket a sikeres influenszerek tartalmaihoz hasonló megosztásokra készíti. A kíváncsi, megerősítésre vágyó szociális média jelenléttel rendelkező gyermekinfluenszer számára ily módon eszközzé válik a platform algoritmus, az internalizált szülői elvárások és a közösségi elismerés vágyának kielégítésére.

2.4. Kizsákmányoló környezet

E probléma hátterében a szociális média algoritmusok állnak. Ezek célja a felhasználók bevonása, illetve a platformon tartása,²⁹ melyet figyelemfelkeltő, érdekes és megosztó kontent útján érnek el. A YouTube esetében 2005 és 2012 között az aranymérce például a megtekintések száma volt. Minél többen láttak egy adott video bejegyzést, az annál több felhasználó számára jelent meg ajánlott tartalomként. Idővel általános frusztráció alakult ki a

²⁷ Kleemans, Mariska - Daalman, Serena: Picture Perfect: The Direct Effect of Manipulated. *Media Psychology*. Vol. 21. (2018). 93–110. <https://doi.org/10.1080/15213269.2016.1257392>

Gioia, Francesca - Griffiths, Mark – Boursier, Valentina: Adolescents' Body Shame and Social Networking Sites: The Mediating Effect of Body Image Control in Photos. *Sex Roles*. Vol. 83,(2020). 773–785 <https://doi.org/10.1007/s11199-020-01142-0>

Verastro, Valeria: Fear the Instagram: beauty stereotypes, body image and Instagram use in a sample of male and female adolescents. *Qwerty*. Vol 15. (2020). No. 1. <https://doi.org/10.30557/qw000021>

²⁸ Kayser-Bril, Nicolas - Duportail, Judith – Schacht, Kira – Édouard, Richard: Undress or fail: Instagram's algorithm strong-arms users into showing skin. *European Data Journalism Network & Algorithm Watch*. Vol. 15 (2020.) No. 1. https://www.europeandatajournalism.eu/cp_data_news/undress-or-fail

²⁹ Neuroscienews: Social Media Algorithms Distort Social Instincts and Fuel Misinformation. (2023. 08. 03.) <https://neuroscienews.com/social-media-behavior-misinformation-23752/> (2024. 08. 17.)

felhasználók között a besorolási rendszer hatására elterjedt hatásvadász borítóképek és címek következtében, így 2012-ben egy új tényező került bevezetésre: a Watch Time, vagyis a figyelemmel töltött idő. A hatásvadászat kiszűrése érdekében az algoritmus számára érdekessé vált, hogy a kattintáson túl meddig képes egy video magával ragadó információkat közölni és így beváltani a látványos borítók ígéretét. A YouTube esetében például egy tölcser-szerű személyre szabott és tanulékony rendszer választja ki, hogy melyik felhasználó profilt milyen videók tudnak a legnagyobb valószínűséggel, a leghosszabb időkeret erejéig lekötni, esetleg interakcióra (lájk, komment, megosztás, feliratkozás) sarkallni.

Tartalomgyártói oldalról mindez jelentős nyomást és fokozódó versenyt eredményez. A gyermekinfluenzser tartalmainak is ilyen piaci környezetben kell versenyképesen teljesítenie annak érdekében, hogy növekedjen a közönsége és a hatótávolsága. Ebből kifolyólag a gyermekinfluenzsernek is egyre professzionálisabb videókat, képi anyagot kell megosztania a szociális média jelenlét építése érdekében, ami folyamatként vizsgálva elmozdulás az otthoni, játékos és önkéntes kamera előtt töltött időtől a rendszeres, időigényes feladatvégzés felé.

Kifejezetten a gyermekinfluenzszeret a siker egy másik tényezője is terheli, nevezetesen a konzisztencia. Az algoritmusok ugyanis minden platformon jellemzően azokat a tartalomgyártókat részesítik előnyben, akik rendszeresen osztanak meg új bejegyzéseket. Ez napi szinten friss tartalommegosztást jelent, amiből következik a mindennapi munka követelménye is. Mindez a gyermekek számára egy kizsákmányoló, rendkívül hátrányos környezetet teremt.

2.5. Dopamin addikció, instant gratifikációs hatás

A szociális média felhasználás robbanásszerű, rohamos elterjedése felveti az addiktivitás kérdését - vajon rejtőzhet függőségi potenciál a közösségi média platformjain egy szociális média jelenlét fenntartásában? Több okunk is van feltételezni, hogy igen, ahogy azt is, hogy kifejezetten a gyermekekre erőteljesebben hatnak ezek a tényezők. A szerencsejátékokhoz hasonló technikákat alkalmazó platformok képviselői az elmúlt években egyre nyíltabban nyilatkoznak a tudatos felhasználói élmény kiépítésének alapjairól. A Facebook egyik társalapítója, Sean Parker 2018-ban úgy írta le a platform törekvéseit, hogy a felhasználói figyelem lehető leghosszabb időtartamra való lekötése a cél. Erre a Facebook fejlesztői az emberi pszichológia sebezhetőségét használták fel, ugyanis amikor valaki kedvel egy posztot vagy kommentel alá, a tartalom létrehozójának szervezetében egy kis adag dopamin szabadul

fel.³⁰ Chamath Paliapitiya, a Facebook néhai felhasználónövekedésért felelős igazgatója hasonlóképpen úgy nyilatkozott egy stanfordi előadás során, hogy az azonnali visszajelzések egy dopamin hormon által vezérelt reflex szerű kötődést alakítanak ki a felülethez, amely voltaképpen a függőség megfelelője.³¹ A közösségi platformok közös jellemzőiben tehát azonosíthatóak a szerencsejátékok által kihasznált válaszreakciók. Ennek fényében Griffiths britt pszichológus 2018-as írása alapján az alábbiakban öt olyan tényezőt azonosítok, amelyben a gyermekinfluenszer egy addiktív foglalkozás öntudatlan üzése közben találhatja magát.

Az első a kiszámíthatatlan jutalmak és a változó megerősítési ütemezés, melynek lényege, hogy egy bizonyos kiváltó magatartás tanúsítása esetén a következmény – legyen az pozitív vagy negatív – nem tudható előre és ezáltal izgalmas. A szociális média jelenlét kiépítése esetében a kiváltó magatartás a tartalomfeltöltés, a következmény pedig a lájkok, megtekintések, kommentek száma. Ezek változó mennyiségű megerősítéssel látják el a gyermekinfluenszert, kiszámíthatatlan módon, újra meg újra.

A második a társadalmi megerősítés és validáció. Ahogy már korábban is említésre került, a fiatal gyermek számára kiemelten fontos szerepet játszik a felnőttek és kifejezetten a szülők elismerése. A kamaszodó gyermek számára a közösség általi megítélés kiemelt szerepet játszik az önkép kiépítése során. A validáció és az arra történő várakozás a dopamin boldogsághormon kibocsátását indítja be. A platformok szerepét vizsgáló irodalom arra mutat rá, hogy mára a szociális média applikációk megnyitásakor felmerülő néhány tized másodperces betöltési idő is fokozza a várakozást, amely a kényszeres dopamin-hurok kialakításának erősítését célozza.³²

A harmadik addiktív tényező az úgynevezett „fear of missing out” (FOMO) azaz a kimaradás félelmének jelensége. Ez egy általánosan jelenlévő félelem, hogy mások jutalmazó élményekkel gazdagodnak, amelyekből az illető kimarad.³³ A FOMO az a lelki jelenség, amely arra sarkallja az intenzív szociális média felhasználókat, hogy példának okáért egyetemi előadásokon vagy akár vezetés közben is figyelemmel kövessék a platformokon zajló tevékenységeket, még annak ellenére is, hogy annak hosszú vagy rövidtávú lehetséges negatív

³⁰ Griffiths, Mark: Adolescent social networking: How do social media operators facilitate habitual use?. *Education and Health*. (2018). 36.

https://www.researchgate.net/publication/328801640_Adolescent_social_networking_How_do_social_media_operators_facilitate_habitual_use

³¹ Haynes, Trevor.: Dopamine, Smartphones & You: A battle for your time. Harvard Kenneth C. Griffin Graduate School of Arts and Sciences. (2018). <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2018/dopamine-smartphones-battle-time/>

³² Morgans, Julian: The secret ways social media is built for addiction. *Vice*. (2017).

https://www.vice.com/en_uk/article/vv5jkb/the-secret-ways-social-media-is-built-for-addiction

³³ Przybylski, Andrew - Murayama, Kou - DeHaan, Cody - Gladwell, Valerie: Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, Vol. 29 (2013). 1841-1848.

hatásaival tisztában vannak. Mivel a közösségi médiában aktívan résztvevő gyermekinfluenszer számít a megosztott tartalmaira érkező visszajelzésekre, a félelem a lájkok, kommentek, megosztások formájában jelentkező visszacsatolásokról való lemaradástól egy alapvető hajtóerőként működhet függőségi magatartások tanúsítására.

Negyedik pontban a platformok fizikai stimulációira térek ki, amelyeket azok a mobilkészülékek által fejtenek ki a felhasználóra. A beérkező értesítések csengése, vibrálása jellemzően a képernyő feloldásának szokását alakítja ki. A jelzés egy reflexszerű szokást alakít ki, az ezzel való felhagyás pedig az idő függvényében egyre nagyobb kihívást jelent. A gyermekinfluenszert a szociális média jelenléte miatt fiatal kortól kezdve gyakrabban éri az értesítések által kialakuló rutin-válasz, számára gondolkodás nélkül a reflex diktálja, hogy foglalkozzon az adott értesítés tartalmával.

Végezetül: a verseny faktor és a rászánt idő. A Facebook lájk gomb bevezetése 2009-ben egy mérőszám volt a közösségi média platformok fejlődésében. Azóta átívelő közös vonás a platformok között a tetszés numerikus indikátora. Ez a faktor egy objektív mércét állít egy-egy feltöltött tartalom közkeletűségének, amely a saját korábbi teljesítmények, valamint a (verseny)társak túlszárnyalására ösztönzi a felhasználót. Ráadásul minél több időt és energiát öl az egyén egy vállalkozásba, annál inkább csökken az esély a felhagyásra. Ez időben, a gyermekinfluenszer karrier longitudinalitásában is mérhető, amely marketingpiaci potenciálnál fogva lényeges időtartam (akár évtizedes léptékű) is lehet, de alapjául vehető az elért feliratkozók, követők, összesített megtekintések száma, maga a kiépített közönség mérete is. A gyermekinfluenszer elviekben bármikor elhatározhatná vagy kérhetné a szülőtől az influenszer karrierrel való felhagyást, azonban ez sok éves munka, rászánt idő és elért hatótávolság mellőzését is magával vonja, amely a gyermeket és a szülőt egyaránt akadályozhatja (akár addiktív alapon is) a gyermeki érdek érvényesítésében.

A fentiek alapján a gyermekek gravitáló hatásokról vannak kitéve egy gyermekinfluenszerkarrier során. E hatások megakadályozása, mérséklése alapvetően a szülő feladata lenne. A továbbiakban annak elemzésére kerül sor, hogy a nemzetközi jog alapján a szülőkre milyen jogok és kötelezettségek hárulnak gyermekeik nevelése során.

3. A szülők és gyermekeik kapcsolata a nemzetközi jog és az uniós jog alapján

A nemzetközi jog a szülők és gyermekeik kapcsolatát, a szülők és gyermekek jogait és kötelezettségeit az emberi jogok védelmének körében szabályozza. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (a továbbiakban: PPJNE) a szülők jogai között például rögzíti, hogy a szülők és törvényes képviselők szabadságot élveznek abban a tekintetben, hogy gyermekeik vallásos és erkölcsi nevelését saját meggyőződésüknek megfelelően biztosítsák.³⁴ Ugyanezen jogot a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (a továbbiakban: GSZKJNE) is rögzíti, kiegészítve azzal, hogy a szülők és törvényes képviselők a hatóságok által létesített iskola helyett az állam által megállapított vagy jóváhagyott minimális iskoláztatási követelményeknek egyébként megfelelő más iskolákat választhatnak gyermekeik számára.³⁵ Az ENSZ Gyermekjogi egyezménye szerint pedig a szülőknek vagy más, a gyermekért törvényesen felelős személyeknek felelőssége, joga és kötelessége van arra, hogy a gyermeknek az Egyezményben elismert jogai gyakorlásához, képességei fejlettségének megfelelően, iránymutatást és tanácsokat adjanak,³⁶ továbbá arra is, hogy a gyermeket a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadság jogának gyakorlásában képességei fejlettségének megfelelően irányítsák.³⁷ A szóban forgó jog alapján a szülők tehát eldönthetik, hogy gyermekeik nevében milyen lehetőségekkel élnek, továbbá, hogy például a gyermekinfluenzai tevékenységet járható és előnyös útnak tartják-e gyermekeik számára. Fontos azonban, hogy a szülőknek a nevelés során a gyermek jogaira és érdekére is tekintettel kell lenniük. Bár az emberi jogi egyezmények a részes államokra nézve rögzítenek kötelezettségeket, azonban fontos megemlíteni, hogy azok egyes esetekben kifejezetten a család és a szülők felelősségét is hangsúlyozzák. A PPJNE például hangsúlyozza, hogy minden gyermeket minden nemű diszkriminációtól mentesen kiskorúságánál fogva megilleti a családja által biztosított védelem, melyet a társadalom is támogatni köteles, illetve mindez az állam részéről is obligációt jelent a gyermek érdekeinek védelmében.³⁸ Elsősorban a család felelősségének minősül a gyermek legszélesebb körű védelmét biztosítania gazdasági és társadalmi kizsákmányolással szemben. A GSZKJNE rendelkezése alapján büntetendő a

³⁴ 1976. évi. VIII törvényerejű rendelet a az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről, hatályba lépett: 1976. március 23-án (a továbbiakban PPJNE) 18. cikk 4. szakasz

³⁵ 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről, hatályba lépett 1976. január 3. (a továbbiakban: GSZKJNE) 13. cikk (3) bekezdés

³⁶ Gyermekjogi Egyezmény 5. cikk

³⁷ Gyermekjogi Egyezmény 14. cikk (2) bekezdés

³⁸ PPJNE 24. cikk.

gyermekmunkára történő alkalmazása, amennyiben az káros az erkölcsükre, egészségükre vagy akadályozza a rendes fejlődésüket. Az egyezmény értelmében a társadalom természetes és alapvető egységén belül a szülőket terheli a gondozási és nevelési kötelezettség, amely gyakorlásán keresztül kötelesek a megnevezett gyermeki jogoknak érvényt szerezni.³⁹ A gyermekek jólétéről a szülők gondoskodnak, kötelesek egy olyan családi környezet kialakításán fáradozni, amely a gyermeki erkölcs, egészség és fejlődés rendjét táplálja. Ez alapján a szülő köteles elsősorban a gondjaira és nevelésére bízott gyermek javának és érdekeinek megfelelően dönteni és fontos, hogy ezt más érdekekkel szemben is a szülő felelőssége érvényesíteni. Sajátos eset ebből a szempontból a család pénzügyi helyzetének, valamint a gyermek érdekeinek egymásnak feszülése. Amikor a gyermek keresményszerzése egy jelentős részét teszi ki a családi háztartás fenntartásának, pontosan ilyen kettős helyzetben köteles a szülő a gyermek jogai mellett kiállva biztosítani, hogy biztonságos környezetben fennálljanak az egészséges fejlődés feltételei.

Mindebből látható, hogy a gyermek érdekének képviselőjét és védelmét elsősorban a családjának kell biztosítani. Fontos szerep hárul ugyanakkor a társadalomra és az államra is, az emberi jogi egyezmények ugyanis számos kötelezettséget határoznak meg a részes államok számára. Az állam többek között biztosítani köteles azt a jogszabályi és intézményi környezetet, amiben a gyermekek érdeke, mint védett érték kiemelt fontosságot élvez. A kiskorú állampolgárt koránál fogva diszkrimináció mentesen megilleti a gondoskodás az állam részéről is.⁴⁰ Az állam a családot, mint társadalmi alapegységet, illetve a szülőket közvetlenül támogatni köteles a gyermekekről való gondoskodásban.⁴¹ A GSZKJNE ratifikáló államai – így hazánk is – elismerik, hogy a jog teljes megvalósítása érdekében teendő intézkedéseknek különösen a gyermekek egészséges fejlődése érdekében szükséges intézkedésekre kell kiterjedniük.⁴² Aktív magatartást kíván az állam részéről, hogy minden gyermek számára, figyelembe véve szüleik jogait és kötelességeit, biztosítsák a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, és ennek céljából meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket.⁴³ Ahogy a szabályozásból kitűnik, az állam feladatai nem a családon kívüli gyermekek gondozásával kezdődnek, az államnak már a szülő felügyelete alatt is meg kell tennie minden olyan törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, mely megvédi a gyermeket az erőszak, a fizikai és lelki durvaság, az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás

³⁹ GSZKJNE 10. cikk 1. bekezdés és 3. bekezdés.

⁴⁰ PPJNE 24. cikk (1).

⁴¹ GSZKJNE 10. cikk 1. bekezdés.

⁴² GSZKJNE 12. cikk 2. bekezdés a) pont.

⁴³ Gyermekjogi Egyezmény 3. cikk 2. bekezdés.

– ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától.⁴⁴ A gyermekinfluenzakeredés esetében felmerülő érdekellentét egy új és látens esete a gyermeki veszélyeztetettségnek, amelyben az államnak segítő kezet kell nyújtania a szülő részére, illetve fel kell lépnie a jogi kereteket figyelmen kívül hagyó szülőkkel szemben.⁴⁵

A szülők kötelezettségeivel szemben minden esetben a gyermek jogai állnak, melyek közül számos jognak van jelentősége az influenzaszerű tevékenységgel összefüggésben is. A Gyermekjogi Egyezmény például rögzíti, hogy a gyermeknek joga van a hatékony védelemhez a bármely formában jelentkező megkülönböztetéssel és megtorlással szemben, amely szülei, törvényes képviselői vagy családtagjai jogi helyzete, tevékenysége, véleménynyilvánítása vagy meggyőződése miatt érhetné őt.

A Gyermekjogi Egyezmény értelmében ezen felül a gyermekeket is megilleti az egyik legalapvetőbb emberi jog, a magánélethez való jog.⁴⁶ A bizalmas kapcsolat, a biztonságos családi élet fontos alapfeltételei a gyermek egészséges szocializálásának. Ha ennek részét képezi egy intenzív, a magánélettől elhatárolatlan szociális média jelenlét, könnyen csorbulhat az alaptétel, amely védi a gyermekeket a nyilvánosság és a közszereplés társadalmi nyomásától. A gyermek szociális média jelenlétének kiépítése gyakori nyilvános szereplést kíván meg, a saját lakókörnyezetében, mindennapi tevékenységei közben, vagy azon felül. Mindez a gyermek magánélethez való jogának megsértését jelenti.

Továbbá, akárcsak a felnőtteknek, a gyermekeknek is megvan a joguk a véleményük szabad kifejtésére. Ennek fényében amennyiben a gyermek önmagára nézve előnytelennek érzel egy adott helyzetét, szüleinek tudtára adhatja ezt.⁴⁷ Kiemelt jelentőségű pont a dolgozat témájának szempontjából a gyermek pihenéshez való joga. A gyermekinfluenzaker feladatai olyan környezetben kerülnek kivitelezésre, melyek jellemzően a gyermek szabadidejének színterei - a játszótér, kert, bolt vagy akár a saját gyerekszobája. A vonalak térben is elmosódnak és a súlyos pszichés hatásokon túl ez a pihenéshez való jog körüli szabályozást is kihívás elé állítja, ugyanis felmerül a kérdés, hogy amikor ilyen mértékben összeér a gyermekkor és a munkaidő, hol azonosítható egyáltalán határvonal? A gyermeknek a pihenéshez és a szabadidő eltöltéséhez, a korának megfelelő játékhoz és szórakoztató tevékenységekhez való jogát⁴⁸ a szülőnek kötelessége tiszteletben tartani és kétség esetén az állam oldalán is obligáció merül

⁴⁴ Gyermekjogi Egyezmény 19. cikk 1. bekezdés

⁴⁵ Gyermekjogi Egyezmény 27. cikk 3. bekezdés

⁴⁶ Gyermekjogi Egyezmény 16. fejezet

⁴⁷ Gyermekjogi Egyezmény 13. cikk

⁴⁸ Gyermekjogi Egyezmény 31. cikk 1. bekezdés

fel, amennyiben a család önállóan nem képes maradéktalanul biztosítani ezt a fejlődés szempontjából kirívó jelentőségű jogosultságot.

Szorosan kapcsolódik a vizsgált témakörhöz a gyermek azon joga, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen, és ne legyen kényszeríthető semmiféle kockázattal járó, iskoláztatását veszélyeztető, egészségére, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésére ártalmas munkára.⁴⁹ A dolgozat első részében kifejtett számos kockázat tekintetében megállapítható, hogy a gyermekinfluenster-tevékenység egy szabályozást igénylő aktivitás, mivel a gyermek jogai súlyos sérelmeket szenvedhetnek el. Szülőként mindenképpen érdemes megfontolt magatartással viszonyulni a gyermek szociális média jelenlétének kiépítéséhez, különös hangsúllyal a kizsákmányoló természetű tevékenységek megelőzésére, állandóan szem előtt tartva a gyermek attitűdjét az influenszerkedéshez.

Az eddig kifejtetteken felül az Európai Unió tagállamai számára az Unió is jelentős korlátokat állít fel, melyek között mindenekelőtt az általános adatvédelmi rendelet (a továbbiakban: GDPR) és a digitális szolgáltatások egységes piacáról szóló rendelet (a továbbiakban: DSA rendelet) érdemel figyelmet.⁵⁰ A szociális média jelenlét során ugyanis a gyermekek adatai is kezelésre kerülnek, mely különösen azért jelenthet problémát, mivel a gyermekektől koruknál fogva nem elvárható, hogy teljeskörűen tisztában legyenek az adatok kezelésével összefüggő kockázatokkal. Ezért a GDPR több követelményt is megfogalmaz a gyermekek adatainak biztonsága érdekében. Kifejezetten a gyermekekre vonatkozó adatkezelés vonatkozásában minden információt és kommunikációt olyan világos és közérthető nyelven kell megfogalmazni, amelyet a gyermek könnyen megért.⁵¹ A GDPR ezen szakaszából is levezethető, hogy a gyermek véleménye nem hagyható figyelmen kívül, és szempontként kell kezelni a szociális média jelenléte során. A GDPR a gyermekinfluenster kérdés szempontjából egy rendkívül fontos jogot is lefektet; a törléshez/elfeledtetéshez való jogot. Ennek lényege, hogy megilleti az érintettet az elfeledtetéshez való jog, ha visszavonja a hozzájárulást adatai kezeléséhez. Ez különösen olyan esetekben fontos, amikor az érintett gyermekként adta meg a hozzájárulását, tehát olyan időpontban, amikor még nem volt teljes mértékben tisztában a kockázatokkal, később pedig el akarja távolítani a megadott adatokat az internetről.⁵² A

⁴⁹ Gyermekjogi Egyezmény 32. cikk

⁵⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (a továbbiakban: DSA rendelet)

⁵¹ Az Európai Parlament és Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről - általános adatvédelmi rendelet (a továbbiakban: GDPR rendelet) 58.

⁵² Uo. (65).

babafotók esetében (a gyermek 0 és 4 éves kora között) például teljesen kizárható, hogy a gyermek hozzájárulásával történjen a képmásának megosztása, hiszen a gyermek ilyen korban még nem adhat értelmezhető hozzájárulást, és teljesen természetes igénye lehet a későbbiekben a tartalom nyilvános hozzáférhetőségének visszavonására.

A GDPR mellett kiemelten fontos a DSA rendelet, melynek értelmében a YouTube és az Instagram óriásplatformoknak (Very Large Online Platforms, vagyis VLOPs) minősülnek, mivel több mint 45 millió aktív havi felhasználóval rendelkeznek, amely az Unió lakosságának megközelítőleg 10%-nak felel meg. Mint ilyenek, fokozott felelősség terheli őket a felhasználók jogainak védelmében, valamint azok biztonságának megőrzésében úgy, mint a jogellenes tartalmakkal való eljárásban. A rendelet kockázatcsökkentésről szóló fejezetében az óriásplatformok számára a gyermeki jogok védelmében külön kikötésre kerül a korhitelesítés és az abúzus jelzés lehetőségének biztosítása.⁵³ A rendelet ezen felül külön kategóriaként kezeli a kiskorúakra gyakorolt negatív hatásokat az óriásplatformokon, amelyek súlyosan befolyásolják a gyermek testi és szellemi jólétét.⁵⁴ Prioritás a gyermeki jólét biztosítása az internetes felületeken is, az őket érő kockázat csökkentésének alárendelt az összes releváns algoritmus rendszer és különösen az ajánló- és hirdetési rendszerek.⁵⁵ Tehát az óriásplatformok fenntartói kötelesek algoritmusait, illetve hirdetési rendszereiket ennek megfelelően alakítani. Ezen felül értékelniük kell, hogy a szerződési feltételeik és azok érvényesítése, illetve tartalommoderálási folyamataik, technikai eszközeik megfelelőek-e⁵⁶ a gyermeki érdekek biztosítására az általuk moderált virtuális térben.

Fontos kitérni továbbá a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról szóló Európai nyilatkozatra, mely már a preambulumban kiemeli, hogy a gyermekek és fiatalok vonatkozásában kiemelt fontosságú a biztonság, a védelem és az önrendelkezés növelése a digitális környezetben.⁵⁷ A Biztonság, védelem és önrendelkezés fejezetben a gyermekek és fiatalok védelme egy külön kiemelt szekció a magánélet és a személyes adatok védelme mellett, amely deklarálja, hogy a gyermekek számára lehetővé kell tenni, hogy biztonságos és megalapozott döntéseket hozhassanak amellet, hogy kibontakoztatják kreativitásukat a digitális környezetben.⁵⁸ Az Unió Alapjogi Chartájának értelmében a gyermekek véleményét

⁵³ DSA 35. fejezet 1. pont (j)

⁵⁴ DSA (83)

⁵⁵ DSA (84)

⁵⁶ Uo. (84)

⁵⁷ Az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság együttes nyilatkozata a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről 2023/C 23/01 (a továbbiakban: Nyilatkozat a digitális jogokról) 7. szakasz

⁵⁸ Nyilatkozat a digitális jogokról V. fejezet 20. szakasz

az őket érintő ügyekben koruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe is kell venni.⁵⁹ Tehát ha egy gyermek kifejezi elégedetlenségét a gyermekinfluenster karrierrel kapcsolatban, a szülők manipulatív, rábeszélő elvárása a folytatásra többek között az uniós jogba ütköző magatartás. Mivel ez egy alapvetően láthatatlan, a családon belül lezajló probléma, ezért a gyermek megint csak védtelenül marad, holott érdekei állami képviseletre szorulnak. Mindezek alapján látható, hogy a gyermekek jogait számos szempontból védi a nemzetközi jog és az uniós jog, e védelem kötelezettjei pedig egyes esetekben a törvényes képviselők, szülők, valamint a háttérben meghúzódó koordinálóként, felügyelőként minden esetben az állam. A továbbiakban annak bemutatására kerül sor, hogy egyes államok mindezek alapján milyen szabályozást alakítottak ki a gyermekinfluensteri tevékenységre nézve.

⁵⁹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikk (1)

4. A gyermek közösségi médiában történő jelenlétének szabályozása egyes államokban

A gyermekek szociális média jelenlétének különböző formáit, körülményeit és szabályozását az alábbiakban Németország és Franciaország példáján keresztül vizsgálom.

4.1 Németország

A német jogrendben több szempontból is érdekes és fontos kérdések merülnek fel a gyermekinfluenzerek helyzete kapcsán. A német Grundgesetz (a továbbiakban: GG) nem biztosítja alkotmányos szinten a gyermeki jogok védelmét. Kifejezetten csak a szülők vonatkozásában rögzít jogokat a gyermekek számára,⁶⁰ így a gyermekek gondozásának és nevelésének szülői felelősségét, illetve a házasságon belül és nem házasságban születő gyermekek teljes jogi egyenlőségét. Ezt a hiányosságot elhúzódó politikai vita övezi, koalíciós szerződésekben, valamint újra és újra fellángoló közéleti diskurzusokban rendszeresen felmerül, hogy ezt az alkotmányos hiányosságot orvosolni kellene, erre azonban mindeddig nem került sor. Ennek hátterében a jelen szabályozás kialakulásának történelmi súlya is áll, ugyanis a 6. cikkely tudatosan strukturálja a gyermek, a szülő és az állam kapcsolatát oly módon, hogy az állam a gyermek és a szülő közé kifejezetten nehezen férközhessen, mivel a nemzeti-szocialista diktatúra rasszista ideológiájának megvalósítására gyakorolta a gyermekek családjaitól való elválasztását. Ráadásul a társadalmi diskurzusban uralkodó nézőpontként van jelen a szimbolikus módosítások mellőzése a gyermeki jogokat gyakorlati úton elősegítő intézkedésekkel szemben. Ez természetesen nem jelenti, hogy a gyermeki jogok képviseletlenül maradnának a német jogrendben. 1992-ben megtörtént az Egyesült Nemzetek Szövetségének (a továbbiakban: ENSZ) Gyermekjogi Egyezményének beiktatása a német jogba (Übereinkommen über die Rechte des Kindes, a továbbiakban: KRK), szövetségi szintű törvényként. Ez az egyezmény átfogóan kötelezi a ratifikáló államokat a gyermeki jogok érvényesítésére az élet valamennyi területén,⁶¹ ami alól az internet sem képez kivételt. Az átültetés során a 3. cikk első bekezdésének szövegét - „the best interests of the child“ - a gyermek java kifejezéssel illette a jogalkotó, viszont ez nem teljes megfelelője a gyermeki érdeknek, mivel a német nyelvi kultúrában nem foglalja magában a gyermek akaratát („Kindeswillen”).⁶² Ez a gyermekinfluenzerek kontextusában is hiányosságot jelent a szülő, mint törvényes képviselő és a gyermek között felmerülő érdekellentét feloldásában. A Gyermekjogi egyezmény más cikkei esetében azonban nem merül fel ilyen probléma, a KRK

⁶⁰ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (továbbiakban: GG) Artikel 6.

⁶¹ Gyermekjogi Egyezmény 18. fejezet 1) pont.

⁶² Alig, Olivia: Sharenting, Mama-Blogger, Kinderinfluencer & Co. – Eine rechtliche Betrachtung. Bundeszentrale für Kinder- und Jugendschutz. (2021). <https://www.bzkg.de/resource/blob/sharenting-mama-blogger-kinderinfluencer-data.pdf>

garantálja többek között a gyermek magánélethez⁶³ és méltósághoz való jogát, illetve a gazdasági kizsákmányolás előli védelmet és a gyermekmunka szabályozását.⁶⁴

Fontos ezen felül, hogy a német polgári jog a személyiségi jogok terén a magánélethez való jog védelmében megkülönbözteti a „Privatsphäre”, azaz privátszféra, illetve az „Intimsphäre”, azaz intimszféra fogalmakat. A privátszféra az élettér, a nyilvánosság előtt elzárt tér, mely által védett a magánélet, a lakóterület és a családi kör. Az intimszféra ehhez képest a legbelsőbb sféra, és az emberi szabadság sérthetetlen területét jelenti. Ez az egyén gondolati és érzelmi világát, illetve a nemi élet és erkölcs szabadságát foglalja magában. A privátszféra így egy köztes szintnek tekintendő az élet teljesen magánéleti és a szociálisan aktív (közéleti) szegmensei között.⁶⁵ Mindez nagy jelentőséggel bír az influenszeri tevékenység kapcsán is, hiszen, ahogy az korábban kifejtésre került, a gyermekek influenszer tevékenységének egyik lényeges eleme a gyermeki mindennapokban történő tartalomgyártás. A gyermek, amely lakóterületén influenszerként tevékenykedik, magánéletének az egyik leginkább bensőségesen kezelt, privátszféráján keresztül vesz részt egy nyilvános közönség kiépítésében.

A fentiek alapján a német jogtudomány álláspontja, hogy az államnak három fő feladata van a gyermekek védelme érdekében a gyermekinfluenszerek esetében; egyrészt egy preventív megközelítésű médiapedagógiai munkát kell végeznie, hogy a gyermekek minél tudatosabban vegyenek részt a szociális média jelenlét kiépítésében. Másrészt strukturálisan biztosítani kell, hogy a Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) által előírt „Kindeswohl”, azaz a gyermek javának garanciális feltételei adottak legyenek a jogalkalmazók számára. Végezetül a jogalkotás terén a gyermeki jogok alkotmányos szintre emelésének hozzá kell járulnia az influenszer munkakör látenciájának kiküszöböléséhez. Németország ezenfelül a gyermekek munkavégzésére vonatkozó rendelkezések érvényesítése érdekében is fellép. A Jugendarbeitsschutzgesetz (továbbiakban: JArbSchG) 5. § (3) pontjának értelmében a 13 év alatti gyermek napi két óránál nem dolgozhat többet és ezt is csak 8 és 18 óra között engedélyezi a törvény.⁶⁶ E rendelkezés alapján lépett fel az állam, amikor 2021-ben pénzbüntetést szabott ki Angelo Kelly énekesre, mivel a 4 éves fia egy nyári koncert alkalmával este nyolc órakor lépett fel apjával.⁶⁷

⁶³ Übereinkommen über die Rechte des Kindes (a továbbiakban: KRK) Artikel 32.

⁶⁴ KRK Artikel 36.

⁶⁵ Epping, Volker: In: Grundrechte. *Springer*, Heidelberg. (2007). https://doi.org/10.1007/978-3-540-73808-4_11 Allgemeine Handlungsfreiheit (Art. 2 Abs. 1 GG).

⁶⁶ Jugendarbeitsschutzgesetz (a továbbiakban: JArbSchG) § 5. (3) Verbot der Beschäftigung von Kindern.

⁶⁷ Frankfurter Allgemeine Zeitung: Kind auf der Bühne: 3000 Euro Bußgeld nach Auftritt von Angelo Kellys jüngstem Sohn. (2021). <https://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/kriminalitaet/> (2024. 08. 23).

4.2 Franciaország

Franciaország Németországgal szemben egy célirányosabb úton jár a gyermekinfluenzások tevékenységeinek szabályozásában. 2021-ben hatályba lépett a Gyermekinfluenzák Törvénye,⁶⁸ amelynek következtében a gyermekinfluenzások speciális munkajogi szabályozás alá kerülnek, akárcsak a gyermekszínészek vagy a kiskorú modellek. A cél a „szürke zónában” található gyermekek helyzetének szabályozása, akik bár nincsenek munkaviszonyban, mégis jelentős időt töltenek tartalomgyártással és tekintélyes összegekre tesznek szert ezáltal. A törvény 1. cikkének értelmében a 16 éven aluli gyermekről készült audiovizuális tartalom kereskedelmi felhasználása csak közigazgatási hatóság engedélyével történhet. A szülőknek egy kérelmet kell benyújtaniuk, amelyben vázolják a gyermek várható munkaidejét, a tartalmak egységnyi mennyiségét, a video tartalmak hosszát és a keresmény összegét. Az engedélyezési folyamat része, hogy a szülők tájékoztatást kapnak a kapcsolódó kötelezettségeikről és a megengedett időkeretekről. A gazdasági érdekellentét feloldása érdekében a szülő nem kap teljes hozzáférést a keresményhez, hanem az egy takarékszámra kerül, amelyhez a gyermek 16. életévének betöltése, illetve nagykorúvá válása után kap hozzáférést. A törvény 2. és 4. cikkei továbbá a platformok számára is tartalmazzak előírásokat, melyek célja, hogy a gyermekek számára alkalmas környezetet tartsanak fent, és aktívan részt vegyenek a tartalmak szűrésében. Erőteljes lépés a biztonságos szociális média kiépítésének irányába, hogy a 2. cikk előírja a platformok számára az olyan tartalmak eltávolítását, amelyen 16 éven aluli gyermek szerepel, mivel az kizárólag állami engedélyezés nélkül kerülhetett feltöltésre. A rendelkezések súlyát alátámasztja, hogy törvénysértés esetén pénzbírságot ír elő a törvény a platformok számára.

Kiemelendő a törvény utolsó rendelkezése, amely az Általános Adatvédelmi Rendelet (GDPR) 17. cikkének szerez érvényt. A törléshez vagy elfeledtetéshez való jog értelmében az érintett jogosult arra, hogy kérésére az adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül törölje a rá vonatkozó személyes adatokat, az adatkezelő pedig köteles arra, hogy az érintettre vonatkozó személyes adatokat indokolatlan késedelem nélkül törölje, ha a személyes adatokra már nincs szükség abból a célból, amelyből azokat gyűjtötték, az érintett visszavonja a hozzájárulását, vagy tiltakozik az adatkezelés ellen, a személyes adatokat jogellenesen kezelték, az adatkezelőre alkalmazandó uniós vagy tagállami jogi kötelezettségből kifolyólag törölni kell, vagy az adatok gyűjtésére információs társadalommal összefüggő szolgáltatások kínálásával kapcsolatosan

⁶⁸ Loi n° 2020-1266 (2020. 10. 19.) visant à encadrer l'exploitation commerciale de l'image d'enfants de moins de seize ans sur les plateformes en ligne. Journal officiel de la République française (JORF)
<https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/JORFDOLE000041569897/>

került sor.⁶⁹ A francia rendelkezés erre alapozva lehetőséget biztosít a gyermek számára, hogy szülői beleegyezés nélkül, vagy szülei akarata ellenére is törlésre kerüljön a tartalom, amelyben szerepel.

2024. februárjában a szabályozás kiegészült a Gyermei Képmás Törvénnyel, amely a képmáshoz való jog útján védi a gyermek személyiségi jogait.⁷⁰ A jogszabály kifejezetten a törvényes képviselők magatartását kívánja szabályozni, ennek jegyében rögzíti, hogy a gyermeknek joga van képmásáról rendelkezni, tiltakozni annak nyilvánosságra hozatala ellen vagy azt akár törölni is. Abban az esetben, ha a gyermek akarata ellenére nem kerül törlésre az adott képmás, vagy a platform nem lenne együttműködő a végrehajtásban, úgy a Francia Adatvédelmi Hatóság bírói úton gyorsított eljárásban kényszerítheti ki a gyermek érdekének védelmét.

A francia szabályozásnak már most láthatjuk a nemzetközi szintű hatásait. Florida állam kormányzója, Ron DeSantis ugyanis 2024. márciusában egy hasonló törvényt írt alá, mely a 13 éven aluliak számára a szociális médiában való részvétel teljes tilalmát vezeti be, 14 és 15 éves kortól pedig a törvényes képviselő hozzájárulása mellett hozható létre fiók a gyermek számára. Ehhez kapcsolódóan a platformok kötelesek a 14 évesnél fiatalabb felhasználók fiókjainak törlésére, ennek szándékos vagy gondatlan megsértése pedig pénzbírságot von maga után.⁷¹ Illinois állam korábban szintén hasonló döntéseket hozott.⁷²

⁶⁹ GDPR (21) Preambulumbekezdés

⁷⁰ LOI n° 2024-120 (2024. 02. 19.) visant à garantir le respect du droit à l'image des enfants. Journal officiel de la République française (JORF). <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000049163317>

⁷¹ Online Protection for Minors (2024. 03. 25.) Department of State, Florida. <https://laws.flrules.org/2024/42>

⁷² Bakirci, Natasha: Child influencers will soon be able to sue parents for social media earnings in Illinois. FindLaw.com (2023. 08. 23.) <https://www.findlaw.com/legalblogs/law-and-life/child-influencers> (2024.08.30).

5. A gyermekek közösségi médiában történő szereplésének és szerepeltetésének vizsgálata a hazai jogi szabályozás szempontjából

Mindenekelőtt fontos hangsúlyozni, hogy speciális szabályozás a magyar jogban nem létezik a gyermekek influenszeri tevékenységére vonatkozóan, azonban a hazai jog ettől függetlenül fontos garanciákat rögzít a szülők és a gyermekek részére egyaránt. A szülőket számos neveléssel és életvitellel kapcsolatos szabadság gyakorlására jogosítja fel a jogrend, míg a gyermekeket jólétükkel, egészséges fejlődésükkel és pihenési idejükkel kapcsolatos jogok illetik meg.

5.1. A cselekvőképesség és a törvényes képviselő szabályai

A dolgozatban vizsgált gyermekek életkoruk alapján a magyar polgári jogi szabályozás értelmében cselekvőképtelen személyeknek számítanak, akik helyett főszabály szerint törvényes képviselőjük jár el. Mivel a cselekvőképtelen kiskorú az ügyeinek viteléhez szükséges belátási képességgel nem rendelkezik, ezért jognyilatkozata főszabály szerint semmis.⁷³ Kivételt jelent a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és teljesített csekély jelentőségű szerződés, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.⁷⁴

A kivételre vonatkozóan megállapítható, hogy az ahhoz szükséges négy konjuktív feltétel nem teljesül.⁷⁵ A szociális média jelenlétéhez és profitszerzéshez kapcsolódó szerződések ugyanis nem csekély jelentőségűek, azok a mindennapi életben tömegesen nem fordulnak elő és a kivétellel ellentétben kifejezetten alapos megfontolást igényelnek. Mindezek alapján a gyermekinfluenszer szociális média jelenlétével kapcsolatos szerződések semmiképpen sem tartozhatnak ez alá a kivétel alá, melyből az is következik, hogy a kapcsolódó szerződéseket kizárólag a szülő kötheti meg a gyermek nevében. A gyermek ilyen módon a szülei meglátásának kiszolgáltatott helyzetbe kerül, hiszen érvényes jognyilatkozatot csak a szülő tehet a nevében, a gyermek akarata pedig az alapján jelenhet meg a nyilatkozatban, hogy a szülő figyelembe veszi-e a Ptk 2:14. § (3) bekezdés szerinti jogát. E rendelkezés biztosítja, hogy a gyermek véleményét korának és érettségének megfelelően figyelembe kell vegye a szülő személyét és vagyonát érintő jognyilatkozatok megtételekor. A felvetett probléma hangsúlyos voltár tekintettel a későbbiekben részletesebben is elemzem.

Ehhez kapcsolódóan különös figyelmet érdemel a keresményszerzés kérdése. A közösségi médiában a tartalmak monetarizálásának számos módja van: partnerprogramok vagy affiliate

⁷³ Ptk. 2:9. § (1)

⁷⁴ Ptk. 2:14. § (2)

⁷⁵ Jogkódex Ptk. Kommentár. A cselekvőképtelen kiskorú önállóan megtehető jognyilatkozatai.

marketing, szponzorációk, feliratkozásos alapon, paywall mögé rejtett tartalmakon keresztül vagy a tartalmakban reklámozott saját termékek által, csak hogy néhányat említsünk. A YPP tagság feltétele a YouTube Base terms megismerése és elfogadása, valamint A Google AdSense általános szerződési feltételek elfogadása,⁷⁶ míg az Instagram esetében felhasználói fizetési feltételekhez kell hozzájárulni az adott influenszernek a keresményszerző tartalomgyártás megkezdéséhez.⁷⁷ Az Instagram vonatkozó oldalán kifejezett figyelemfelhívás is szerepel, hogy kiskorú számára kizárólag szülői közreműködéssel használhatóak a fizetési funkciók. A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis, mivel a jognyilatkozat megtételekor nincs megfelelő állapotban, hogy az ügyeinek viteléhez szükséges belátási képesség birtokában dönthessen⁷⁸ és ez alól a törvény akkor tesz kivételt, amennyiben a cselekvőképtelen állapotban lévő - tehát a vizsgált esetben a gyermek - által tett jognyilatkozat tartalmából illetve körülményeiből arra lehet következtetni, hogy az cselekvőképesség esetén is indokolt lett volna.⁷⁹ További kivételt jelent az az eset is, amelyben a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és teljesített csekély jelentőségű szerződés, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.⁸⁰ Az első kivétel a gyermekinfluenszerek vizsgált esetében is felmerülhet, mivel biztosan nem állítható, hogy a gyermek cselekvőképessége esetén nem akarna szociális média jelenlétet felépíteni illetve abból profitálni. Ehhez kapcsolódóan szeretnék visszautalni a korábbi fejezetekben kifejtett hatásvizsgálatra, amelynek a gyermeki psziché ki van téve, illetve a tényre, hogy uniós szintű szabályozásra merült fel igény az elfeledtetés jogához. A második kivétel esetében viszont megállapítható, hogy a négy konjuktív feltétel az ilyen jognyilatkozatok esetében nem áll fenn.⁸¹ Az említett jognyilatkozatok elfogadása nem csekély jelentőségű, így már az első feltétel kizárja a kivételt, de ebből következik az is, hogy a második feltétel sem érvényesület. A gyerekeknek ugyanis közvetlenül kell megkötnie a szerződést, mást képviseleti joggal nem ruházhat fel, viszont a szóban forgó jogügyletek súlyánál fogva ez kizárt. A mindennapi életben tömegesen nem fordulnak elő ilyen szerződések és a kivétellel ellentétben kifejezetten alapos

⁷⁶ A YouTube hivatalos tájékoztató oldala: YouTube Help. (2024). *Set up an AdSense for YouTube account to get paid on YouTube*. <https://support.google.com/youtube/answer/9914702?hl=en> (2024. 09. 17).

A YouTube 2007-ben indította el a YouTube Partnership Programot (YPP), amely lehetővé teszi a feltöltött tartalmakból való profitálást. A partnerek hirdetések, Short Feed hirdetések és közvetlen bevételeken keresztül juthatnak profithoz, mint például a szuperlajkok és szuperköszönet. A csatornának bizonyos kritériumokat kell teljesítenie: 1000 feliratkozó és 4000 óra nézettség egy év alatt, vagy 10 millió megtekintés 9 hónap alatt. Az Instagramon hasonló a helyzet: a tartalomgyártók előfizetésekkel és ajándékokkal kereshetnek.

⁷⁷ Instagram Help Center. (2023). *Felhasználói fizetési feltételek*. <https://help.instagram.com/2136147216424213>

⁷⁸ Ptk. 2:9. § (1).

⁷⁹ Ptk. 2:9. § (2).

⁸⁰ Ptk. 2:14. § (2).

⁸¹ Jogkódex Ptk. Kommentár. A cselekvőképtelen kiskorú önállóan megtehető jognyilatkozatai.

megfontolást igényelnek, tehát a gyermekinfluenster szociális média jelenlétével kapcsolatos jognyilatkozatai semmiképpen sem tartozhatnak ez alá a kivétel alá. A gyermek tehát a szülei meglátásának kiszolgáltatott helyzetbe kerül, hiszen csak a nevében megtett jognyilatkozat érvényes, az viszont nem feltétlenül tükrözi az akaratát, amelyet cselekvőképessége esetén fejezhetne ki.

A korábban kifejtettek alapján rögzíthető, hogy a hirdetési szerződéseket a gyermek nevében a szülő kötheti meg. Megjegyzendő, hazánkban nem szükséges feltétele az influenster-minősítésnek a fent említett jognyilatkozatok megtétele, a GVH influensternek tekintette azt a magánszemélyt, aki saját közösségi oldalán harmadik fél termékeit népszerűsítette ellenszolgáltatásért.⁸² A szerződő felek ez esetben a szülő vagy szülők a gyermekinfluenster nevében és a hirdető, akik jogait és kötelezettségeiket a hirdetési szerződésben rögzítik. A hirdetési szerződés pontosan meghatározza, hogy az influenster a terméket milyen formában köteles népszerűsíteni a kiépített közönsége részére. Ez a felek megállapodásától függően jelenthet dedikált posztot (amely teljesen a termék hirdetését szolgálja), említés szintű posztot, szereplést a márka reklámjában és számos más marketing célú tevékenységet, megállapodást. Amennyiben a szerződés kizárólag reklámozásra irányul, úgy megbízási szerződés jön létre, amely tipikus, nevesített szerződéstípus és így a Ptk. által szabályozott.⁸³ Ám az említett, színes palettájú lehetőségeknél fogva a szerződések nem mindig egyszerű hirdetési tevékenységre kötődnek, hanem komplexebb, marketing-kampány tevékenységek megvalósítására. Ennélfogva az influenster tevékenység jellemzően atipikus szerződések megkötésén nyugszik, amelyeket a Ptk. nem nevesít és amelyek ily módon még nem kerültek normatív szabályozás alá.⁸⁴ A nevesítetlen szerződések köréből a *de facto* innominát szerződések típusa is felmerülhet, hiszen az influenster marketinggel kapcsolatos szerződések gyakran egyedi (ritkán tartós), speciális jogügyletet fednek le. A szerződéstípusok fejlődésében felismerhető folyamat, hogy az új igényeket kiszolgáló szerződések eleinte *de facto* innominát szerződéseként jelennek meg a jogalkalmazásban, majd ahogy egyre gyakoribb megkötetésüknek köszönhetően atipikus szerződéstípussá fejlődnek, végül amennyiben jogalkotói szándék fűződik hozzá, normatív szabályozásra is sor kerülhet.⁸⁵ Ez a folyamat más szerződéstípusokkal

⁸² Gazdasági Versenyhivatal. (2022). *Tájékoztató az influenster marketingről*. https://gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/tajekoztatok/Tajekoztato_az_influenster_marketingrol.pdf1&inline=true

⁸³ Fuglinszky Ádám - Tókey Balázs: Szerződési jog - Különös rész. *ELTE Eötvös Kiadó*. Budapest. 37.

⁸⁴ Papp Tekla: Az atipikus szerződések és a magyar Polgári Törvénykönyv rekodifikációja. *Jog-Állam-Politika*, Különszám. 99.

⁸⁵ Uo. 100.

kapcsolatban már végbement, így ennek lehetősége az influenszeri tevékenységhez kapcsolódó szerződések esetében is felmerülhet.

Az eddigiek alapján látható, hogy a gyermekinfluenzeri tevékenységhez kapcsolódó szerződések esetében a szülő saját akarata szerint jár el, fontos azonban kitérni a Ptk. vonatkozó szabályaira, melyek mindezt keretek közé szorítják. Egyrészt lényeges, hogy a Ptk. alapján a házastársak a család ügyeiben közösen, személyüket érintő ügyekben önállóan döntenek, de a család érdekében figyelemmel kötelesek eljárni és nem hagyhatják figyelmen kívül sem a gyermekük, se egymás jogos érdekeit.⁸⁶ A Ptk. ezen túlmenően a családjogi könyv alapelveként is kifejezetten rögzíti, hogy a családi jogviszonyokban a gyermek érdekei fokozott védelemben részesülnek.⁸⁷

A nevesítetlen szerződések köréből a *de facto* innominát szerződések típusa is felmerülhet, hiszen az influenszer marketinggel kapcsolatos szerződések gyakran egyedi (ritkán tartós), speciális jogügyletet fednek le. Nincs kifejezett elnevezésük, jellemzően “Megállapodás” néven jönnek létre, specifikus kontraktusok, melyek még nem kerültek normatív szabályozás alá.⁸⁸ A szerződéstípusok fejlődésében felismerhető folyamat, hogy az új igényeket kiszolgáló szerződések eleinte *de facto* innominát szerződéseként jelennek meg a jogalkalmazásban, majd egyre gyakoribb megkötetésük atipikus szerződéstípussá fejlődnek, végül amennyiben jogalkotói szándék fűződik hozzá, normatív szabályozásra is sor kerülhet, ahogy az már korábbi szerződéstípusokkal is végbement.⁸⁹ A Mindezen felül az egyik legfontosabb szabgyermekinfluenzer vagyont érintő jognyilatkozatokat tekintve viszont a Ptk. rendelkezik egy korábban is említett, kiemelten fontos gyermeki jogosultságról, ugyanis a törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyont érintő jognyilatkozata megtétele során az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét – korának és érettségének megfelelően – figyelembe kell vennie.⁹⁰ Azaz amennyiben a gyermek képes megfogalmazni saját álláspontot influenszeri tevékenységével kapcsolatban, a szülő ezt köteles tiszteletben tartani és figyelembe venni. Mivel a dolgozatban vizsgált korosztály (0 és 13 év közötti gyermekek) korántsem homogén, így kiemelten fontos kitétel, hogy a gyermek véleményére minden esetben korának és érettségének megfelelően kell tekintettel lenni.⁹¹ Természetes, hogy

⁸⁶ Ptk. 4:25. §

⁸⁷ Ptk. 4:2. § (1)

⁸⁸ Papp Tekla: i.m. 98.

⁸⁹ Uo. 98.

⁹⁰ Vékás Lajos - Gárdos Péter: Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről 2013. évi V. törvényhez 1. kötet. Wolters Kluwer, Budapest, 2020, 98.

⁹¹ Wellmann György: *Polgári jog - Bevezető és záró rendelkezések, Az ember, mint jogalany, Öröklési jog.* HVG-ORAC. (Budapest). 2018. 105.

a gyermek az életét érintő számos kérdésben koránál fogva nem rendelkezik még megfelelő ítélőképességgel, de fontos, hogy amikor állást foglal, akkor a szülő figyelemmel és megértéssel forduljon gyermeke érzéseire és igényeire. Amennyiben a szülők nem ennek megfelelően járnak el, úgy bírósági eljárásban akár az általuk kötött szerződés semmissége is megállapítható. A Kúria, korábban Legfelsőbb Bíróság gyakorlata alapján például semmisség megállapítására került sor azon szerződés kapcsán, amelyben a szülők a kiskorú gyermek nevében és annak akarata ellenére, nagykorúság elérése után is személyes munkavégzési kötelezettség teljesítésében állapodtak meg, sporttevékenység formájában.⁹²

A szülők kötelezettségei kapcsán szintén fontos, hogy a Ptk. a szülőt gyermekének vagyonát biztosítékadás és számadás kötelezettsége nélküli kezelőként nevezi meg,⁹³ e tevékenység során azonban a szülő ugyanazzal a gondossággal köteles eljárni, mint saját ügyeiben és a súlyos gondatlansággal okozott kárt a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint köteles megtéríteni.⁹⁴ A gyermeinfluenszerkedés kapcsán felmerülhet, hogy a szülő a gyermek vagyonának kezelése tekintetében fennálló kötelességeit a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon megszegi. Amennyiben ennek okán például bírósági eljárás indul, úgy a bíróságnak az eljárás bármely szakában vizsgálnia kell hogy nem áll-e fenn olyan érdekellentét, amely kizárja a szülő képviselői jogát az adott ügyben.⁹⁵ Ilyen esetben a gyámhatóság elrendelheti a gyermek vagyonának a gyámhatóság részére történő átadását, ha azokat a rendes vagyonkezelés szabályai szerint készen tartani nem kell, a szülőket biztosítékadásra kötelezheti, a vagyonkezelést rendszeres felügyelet alá vonhatja, kötelezheti a szülőket, hogy a vagyonkezelésről úgy adjanak számot, mint a gyám, illetve a szülőktől a vagyonkezelés és a vagyoni ügyekben való képviselői jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportján nézve korlátozhatja vagy megvonhatja.⁹⁶

Mindez lényegileg pontot tesz arra a kérdésre, hogy a gyermeinfluenszer és a család gazdasági érdeke közötti döntés miképpen jogszerű. Eszerint ugyanis a szülő felügyeleti jogát nem gyakorolhatja olyan módon, hogy azáltal a gyermek egészséges fejlődését veszélyeztető életmódot folytasson. Mindezt erősíti a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve, mely ugyancsak azt írja elő, hogy a gyengébb fél, jelen esetben a gyermeinfluenszer védelmét figyelembe véve kell rendezni a családi jogviszonyokat.⁹⁷ Bár a gyermeinfluenszer a család

⁹² EBH. 2004.1019.

⁹³ Wellmann György: i.m. 104.

⁹⁴ Ptk. 4:158. § (1)-(2).

⁹⁵ BH 1983.405.; Gfv. X.30. 406.1994.3.; BH 1998.438.; EBH 2001.452.

⁹⁶ Ptk. 4:159. § a)-e).

⁹⁷ Ptk. 4:4. §.

érdekében előnyös tevékenységet folytat, hiszen jelentős keresményre tehet szert, a számos mentális, egészségügyi, a gyermek fejlődése szempontjából kockázatos stresszhatás, amely ezáltal éri őt, a gyermeki érdekek sérelmével jár. A szülőnek pedig a gyermek védelmének és érdekeinek érvényesítéséért felelős személyként a családjog elveinek és rendelkezéseinek megfelelően minden esetben előnyben kell részesítenie a gyermeki érdeket. A háztartás költségeihez való hozzájárulás nem terjed ki a cselekvőképtelen kiskorú keresményére, bár ennek lehetőségét a korlátozottan cselekvőképes kiskorúak esetében kifejezetten lehetővé teszi a Ptk., jóllehet az ő személyi körük vizsgálata nem képezi a dolgozat tárgyát.⁹⁸

A szülők esetében ugyanakkor megfigyelhető, hogy a gyermekinfluenszeri tevékenységet rendszerint igyekeznek relativizálni, valamilyen módon igazolni, mely Abidin szerint négyféle narratívával szemléltethető.⁹⁹ Az egyik ilyen annak hangsúlyozása, hogy a gyermek élvezzi a tevékenységet és alapvetően szórakozásként éli meg a kapcsolódó feladatokat. Szintén fontos érv lehet a gyermek aktív és kreatív részvételének bemutatása. Ennek eszköze lehet az úgynevezett „bakik”, azaz a tartalomgyártás közben felmerülő apró hibák bemutatása, hangsúlyozva a felhőtlen és szórakoztató szabadidő programot. További eszköz a látszólagosan autentikus gyermeki ötletek megosztása, olyan tartalmak közzétevése, mely kifejezetten a gyermek aktív részvételét és jelenléte feletti kreatív autonómiáját hivatottak központba állítani. A szülők általánosságban igyekeznek bizonyítani a gyermeki hozzájárulást és beleegyezést a nyilvános szerepléshez. Végezetül a szülők hangsúlyt fektetnek a gyermek teljesen normális mindennapjainak kidomborítására, azaz arra, hogy a gyermekinfluenszer ugyanolyan életet él, mint nem influenszer kortársai és őt semmiben nem korlátozza vagy befolyásolja ez a tevékenység.

A gyermek saját helyzetét korlátozottan, de koránál és érettségénél fogva lehet teljesen képtelen felmérni. A szülő törvényes képviselőjével köteles méltányos módon figyelembe venni gyermeke akaratát és vagyona kezelésében is köteles megfelelő gondossággal eljárni. Ha a gyermek akarata pedig nem egyezik már a szociális média tevékenységek folytatásával, úgy a szülő ezt köteles tudomásul venni és a gyermeki érdeket előnybe részesítve cselekedni.

5.2. Személyiségi jogok

A gyermekinfluenszerek esetében felmerülhet a gyermek Ptk. által is nevesített személyiségi jogainak sérelme is, oly módon, hogy a gyermeket egy olyan jogviszonyba kényszerítu a szülő, amelynek nem biztos, hogy alanya kíván lenni. A Ptk. értelmében a személyiségi jogok

⁹⁸ Wellmann György: i.m. 101.

⁹⁹ Abidin, Crystal: #familygoals: Family Influencers, Calibrated Amateurism, and Justifying Young Digital Labor. *Social Media + Society*, Vol. 3 (2017). No. 2. <https://doi.org/10.1177/2056305117707191>

sérelmét jelenti például a képmáshoz és hangfelvételhez való jog megsértése.¹⁰⁰ A gyermeket is megilleti saját képmásához való jog, viszont törvényes képviselőként a szülő is rendelkezhet e jog felett. Így például megtagadhatja az iskolai fotózáson való részvételt, vagy hozzájárulását adhatja, hogy a gyermek audiovizuális képmása a szociális médiában megjelenjen. Ha a gyermeket szülei például csecsemőkortól kezdve elindítják a szociális média jelenlét kiépítése útján, úgy a fiatal gyermek esetében - amikor még egyáltalán nem is képes verbálisan kommunikálni - az önrendelkezés lehetősége voltaképpen teljesen kizárt. A szülő ilyen esetben gyakorlatilag önállóan dönt, kizárólag önös érdek alapján, melyet a gyermek csak sokkal később lesz képes felmérni, belátni vagy egyáltalán észrevenni. Mindez nem csupán a képmás és a hangfelvételhez való jog szempontjából releváns, felmerülhet például a gyermek magánéletéhez való jogában bekövetkező sérelem, valamint az gyermek adatainak kezelésével kapcsolatos sérelem is. Az adatok, amelyeket a szociális média jelenlét során a szülő közöl a közönséggel a gyermekéről (akaratlagosan, vagy akár véletlenül a képek, videófelvevételek háttérében megbúvó információkon keresztül), a gyermek privátszférájának jelentős feltárását eredményezi, amely a magánéletének rovására mehet nem csak kiskorában, de huzamos időtávlatokban, évekkel később is. A személyiségi jogainak tartós sérelmét elszenvedő gyermek az emberi méltóságának csorbításaként is megélheti a szociális média jelenlétét, illetve nyilvános szerepeltetését, amely kiépítésébe tudatos beleszólása nem volt, ellenben nyilvánosság előtt prezentálja gyermekkorának számos óráját és tevékenységét, gyermeki magánéletének szenzitív részleteivel, bárki számára elérhető módon. Az emberi méltóság a személyiségi jogok anyajoga, így ezek többszörös sérelme magának a méltóságnak is a sérelmét vonja maga után.

A gyermek személyiségi jogainak sérelme esetén objektív és szubjektív szankciók egyaránt követelhetőek. Ezek felróhatóságtól független szankciók. A szubjektív jogkövetkezmények körébe tartozik a kártérítés, illetve nem vagyoni károk esetén a sérelemdíj követelése.¹⁰¹

¹⁰⁰ Ptk. 2:43. § g)

¹⁰¹ Ptk. 2:51. §

(1) Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján – az elévülési időn belül – az eset körülményeihez képest követelheti

- a) a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;
- d) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;
- e) azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.

Az új Ptk. a nem vagyoni károkhoz kapcsolódó kártérítést a sérelemdíj jogintézményének bevezetésével váltotta fel.¹⁰² A gyermekinfluenzakereskedés személyiségi jogsértés esetén igény helyzetbe kerül.¹⁰³ A sérelemdíjra jogosultáshoz további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges, mint egy vélelmet állítva arra nézve, hogy a személyiségi jogi jogsértés mindig hátrányt is okoz.¹⁰⁴ Az igény érvényesítésére főszabály szerint a személyiségi jogaiban sértett személy jogosult.¹⁰⁵ Cselekvőképtelen kiskorú esetében viszont külön szabály, hogy a sértett nevében a törvényes képviselő léphet fel.¹⁰⁶ Abban az esetben, ha maga a törvényes képviselő a gyermek személyiségi joga ellen vétő személy veszélyeztetett az igény érvényesítése, hiszen a szülő mindkét oldalon áll. Erre megoldást kínál a Ptk. eseti gyám intézménye.¹⁰⁷ A sérelemdíj mértékét az eset körülményeire tekintettel egy összegben határozza meg a bíróság, figyelembe véve a jogsértés súlyát, a jogsértés ismétlődő jellegét, a felróhatóság mértékét és a jogsértésnek a sértettre és annak környezetére gyakorolt hatását. A jogsértés súlyánál esetünkben az üzleti felhasználás, illetve a haszonszerzés célja mérlegelendő. Ismétlődő jellegében releváns, hogy a szociális média jelenlét visszatérő tartalomgyártást kíván, tehát a tevékenység természetéből kifolyólag valószínűtlen az egyszeri jogsértés. A felróhatóság értékelése esetében fontos a gyermek érettségének tekintetében, véleményének tiszteletben tartása vagy annak szándékos figyelmen kívül hagyása. Végül a jogsértés sértettre, illetve annak környezetére gyakorolt hatását a jogsértés előtti és a jogsértés utáni állapottal összevetve kell vizsgálni. Például összevethető a gyermek pszichés állapota testképzavar kialakulásának tekintetében a szociális média jelenlét megkezdése előtt, illetve azt követően.

5.3. A gyermekek munkavégzésének szabályai

Az előző alfejezetekben meghatározottak szerint a gyermekeinfluenzakereskedés egy folyamatos, tudatos profilépítést jelent, mely a gyermektől állandó jelenlétet és tartalomgyártást kíván meg. Mivel a tevékenység bevételszerzéssel jár, felmerül a kérdés, hogy ez mennyiben tekinthető munkavégzésnek és hogy ennek megfelelően milyen szabályozás vonatkozhat rá?

¹⁰² Vékás Lajos: Sérelemdíj-fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében. *Magyar Jog*, 2005/4, 198.

¹⁰³ Ptk. 2:53. § (2) bek.

¹⁰⁴ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC. Budapest. 2015. 129.

Az új Ptk. a nem vagyoni károkhoz kapcsolódó kártérítést a sérelemdíj jogintézményének bevezetésével váltotta fel.

¹⁰⁵ Ptk. 2:54. § (1) bek.

¹⁰⁶ Ptk. 2:54. § (2) bek.

¹⁰⁷ Reiderné Bánki Erika: Családjog az új Ptk. alapján. Dialóg Campus. 2015. Budapest – Pécs. 129.

A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény értelmében a munkavállalónak minősül az, aki munkaszerződés alapján munkát végez.¹⁰⁸ Munkaviszony létesítésére főszabály szerint a 16. életév betöltését követően van lehetőség, mely alól az Mt. két esetben enged kivételt, ezek a fiatal munkavállalókra vonatkozó rendelkezések. Egyrészt az iskolai szünet alatt munkavállaló lehet az a tizenötödik életévét betöltött tanuló, aki nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytat. Másrészt gyámhatósági bejelentéssel tizenhatodik életévét be nem töltött személy is foglalkoztatható jogszabályban meghatározott kulturális, művészeti, sport-, hirdetési tevékenység keretében.¹⁰⁹

A fentiek alapján számos gyermek végez munkát például gyermekszínészként, vagy modellként. Az ilyen munkavégzésre nézve az Mt. számos korlátot állít fel, rögzítve, hogy a 18. életévét be nem töltött munkavállaló napi munkaideje legfeljebb 8 óra, a 16. életévét be nem töltött munkavállaló napi munkaideje pedig legfeljebb 6 óra lehet, kivéve azt a nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytató tizenötödik életévét betöltött tanulót, aki az iskolai szünet alatt munkát végez.¹¹⁰ Ezen felül a fiatal munkavállalók számára az Mt. számos más korlátot is felállít a foglalkoztatás tekintetében.¹¹¹

A fentiek fényében szükséges megvizsgálni a gyermekinfluenzszerek helyzetét. Ennek keretében mindenekelőtt az a tény érdemel figyelmet, hogy az ilyen tevékenységet végző gyermek nem munkaszerződés alapján jár el, tevékenységét a korábban kifejtettek alapján a szülő által kötött hirdetési szerződés, vagy más atipikus szerződés szabályozhatja, azonban erre sem minden esetben kerül sor. Fontos azonban megjegyezni, hogy az Mt. szerint “A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nem munkaviszony keretében történő foglalkoztatására e törvénynek a fiatal munkavállalóra vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.”¹¹² Ez alapján a gyermekinfluenzszert tevékenységét ugyan nem nevezhetjük munkaviszonynak, a korábban említett rendelkezéseket mégis alkalmazni kell rá. Ebből az is következik, hogy a

¹⁰⁸ Bankó Zoltán, Berke Gyula, Kiss György: *Kommentár a munka törvénykönyvéhez*. Wolters Kluwer. (2017). Budapest, 151.

¹⁰⁹ Uo. 151.

¹¹⁰ 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről 114. § (1)-(2).

¹¹¹ Mt. 114. § (5) értelmében:

A fiatal munkavállaló számára

- a) rendkívüli munkaidő nem rendelhető el,
- b) a munkaidő a 97. § (3) bekezdés b) és c) pontja szerint nem osztható be,
- c) éjszakai munka nem osztható be,
- d) legfeljebb egyheti munkaidőkeretet lehet elrendelni,
- e) négy és fél órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén legalább harminc perc, hat órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén legalább negyvenöt perc munkaközi szünetet kell kiadni, és
- f) legalább tizenkét óra napi pihenőidőt kell beosztani.

¹¹² Bankó Zoltán, Berke Gyula, Kiss György: *Kommentár a munka törvénykönyvéhez*. Wolters Kluwer. (2017). Budapest, 28.

gyermekinfluenzakeredés tevékenységének jövedelemszerzési céllal történő végzéséhez, valamint a gyermekek ilyen tevékenységre történő “foglalkoztatásához” gyámhatósági bejelentésre lenne szükség.

Az influenszeri tevékenységet végző gyermek helyzete a munkaszerződés hiányán felül számos szempontból speciális, ez pedig az ilyen tevékenységet végző gyermekeket alapvetően megkülönbözteti a gyermekszínész vagy fiatal modell munkavállaló társaitól. A gyermekek által végzett tevékenységek jellegüket tekintve hasonlóak, mindegyik esetben van például betanult, vagy szimplán előre egyeztetett szöveg, sor kerül a magatartás felvételére és promóciós képek készítésére, a legfőbb eltérés ugyanakkor, hogy a gyermekinfluenzakernek mindezek elvégzéséhez rendszerint a házat sem kell elhagynia, a tartalomgyártás színterei a saját szobája vagy a nappali, a stábja és menedzsere pedig a szülei. Míg a gyermekszínésznek egy szerződésnek megfelelő időpontban és helyen kell személyesen, munkavégzésre alkalmas állapotban megjelennie és végrehajtania a munkaszerződésből fakadó kötelezettségek ráeső részét, addig a gyermekinfluenzaker lényegében mindennapi életének keretei között, szülei által meghatározott mértékben végez munkát. Más szavakkal, míg a gyermekszínész mentális egészségét, ép fejlődését és munkakörnyezeti biztonságát jogszabályokkal körülhatárolt és ellenőrzött jogi környezet védelmezi, addig a gyermekinfluenzaker esetében ilyenről korántsem beszélhetünk. A gyermekinfluenzaker számára a szereplés bárhol, bármikor kezdetét veheti és bármeddig tarthat, annak kezdetét és végét kizárólag a szülők határozzák meg.

Voltaképpen ebben ragadható meg a gyermekinfluenzakeredéshez kapcsolódó egyik legnagyobb probléma, nevezetesen az, hogy az Mt-ben rögzített, gyermekinfluenzakerekre is alkalmazható szabályok érvényesülését és betartását semmi nem biztosítja. Az ilyen gyermekek által végzett tevékenység jellege, mértéke többnyire teljes egészében rejtve marad, nem lehet tudni ugyanis, hogy egy-egy tartalom elkészítése mögött a gyermek milyen mértékű és időtartamú foglalkoztatása áll. Azaz, míg az említett jogszabályi rendelkezések betartása egy munkaszerződés alapján munkát végző gyermekszínész vagy modell esetében világosan nyomon követhető és számonkérhető, addig a szülők által a közösségi médiában szerepeltetett gyermekinfluenzaker helyzetét jóval kevésbé, sőt sok esetben egyáltalán nem átlátható. A gyermekinfluenzaker rendszerint informális közegben végzi tevékenységét, az otthoni környezet az intézményesség teljes hiányát jelenti. A gyermekinfluenzaker számára a szülő határozza meg a munkaidőt, a pihenőidőt, mindeközben pedig olyan feladatokkal és utasításokkal (vagy puhábban fogalmazva “ötletekkel”) látja el a gyermeket, melyeknek célja elsődlegesen a

vagyonai gyarapodás. Mindeközben a gyermek a kizsákmányolás veszélyének és számos más negatív hatásnak van kitéve, melyek bemutatására a korábbi fejezetekben sor került.

A gyermekek kizsákmányoló munkavégzésével szemben feltétlenül fel kell lépnie a szülőknek és az államoknak is, melynek egyes kérdései a nemzetközi egyezményekre történő kitékintés során ismertetésre kerültek. Fontos azonban itt is hangsúlyozni, hogy a GSZKJNE alapján különleges intézkedések szükségesek a gyermek védelmére, különösen a gazdasági kizsákmányolással szembeni védelem érdekében.¹¹³ Az egyezmény szigorú fellépést követel meg a gyermekek olyan munkára való alkalmazása ellen, amely kárt tehet erkölcsükben, illetve akadályozhatja a rendes fejlődésüket.¹¹⁴ Ezen felül a Gyermekjogi Egyezmény szintén rögzíti, hogy a gyermek egészségére, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődésére kockázatos munkavállalás nem összeegyeztethető a gyermek egészséges fejlődésével. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet külön egyezményt fogadott el a gyermekmunka legrosszabb formáiról, amely alapján ilyennek minősül minden olyan munka, amely jellegénél fogva, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik, valószínűleg veszélyezteti a gyermekek egészségét, biztonságát vagy erkölcsét.¹¹⁵ Mindezek alapján a gyermek profitábilis tevékenységei kizárólag világosan meghatározott szabályozás keretei között valósulhatnak meg. A munkaidő és az alkalmazási feltételek meghatározásának követelménye a védelmi rendszer egyik alapköve kellene, hogy legyen, amely a gazdasági kizsákmányolás útját állja. Ez azonban a gyermekinfluenszerek esetében sajnálatos módon hiányzik, a gyermek gazdasági kizsákmányolása ily módon láthatatlan módon valósulhat meg. Ez, valamint azok a mentális egészséget, stresszkezelést, agyfejlődést és átfogóan a szellemi és erkölcsi fejlődést befolyásoló hatások, amelyek a gyermeket a szociális média jelenlét kiépítése és fenntartása során érik, szigorú fellépést kívánnának meg az államtól, hogy a szülői szabadság ne léphesse túl azt a határt, ahol a gyermek fejlődése veszélyeztetve van. E tekintetben kiemelten fontos lenne a prevenció, illetve a létező helyzetek kezelése is. Ahogy azt a Gyermekjogi egyezmény is rögzíti, az Egyezmény részes államai kötelesek minden alkalmas intézkedést meghozni arra, hogy az elhanyagolás, kizsákmányolás áldozatává vált gyermekek rehabilitációját megkönnyítsék.¹¹⁶

¹¹³ GSZKJNE 10. cikk 3.

¹¹⁴ Uo. 10. cikk 3.

¹¹⁵ 2001. évi XXVII. törvény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény kihirdetéséről. 3. cikk d) pont.

¹¹⁶ Gyermekjogi Egyezmény 39. cikk.

Záró gondolatok és de lege ferenda javaslatok

Dolgozatomban a gyermekinfluenzszerek tevékenységét vizsgáltam, ennek során pedig megállapítottam, hogy az influenzszer tevékenység számos szempontból gyakorolhat romboló hatást a szociális média jelenléttel rendelkező gyermekekre, az influenzszerkedés többek között veszélyezteti a gyermek mentális egészségének rendes fejlődését, növeli a stressz által kialakuló betegségek kockázatát, valamint hozzájárulhat testképzavar és függőség kialakulásához. A vizsgált tevékenység ráadásul számos nemzetközi és regionális emberi jogi egyezmény és dokumentum által deklarált gyermeki jogot és érdeket sérthet, felmerül például a gazdasági kizsákmányolás esetén túl a pihenéshez és játékhoz való jog, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog és az önrendelkezési jog sérelme, továbbá a gyermek digitális jogai köréből az elfeledtetéshez való jog tartalmának kiüresedése.

A jelenség látenciája miatt nehezen számszerűsíthető, azonban egyértelműen létezik, melynek okán egyre hangsúlyosabban merül fel kezelésének szükségessége. Jól szemlélteti mindent, hogy egyes államokban a jelenség már jogalkotói reakciót váltott ki, Franciaországban és az Egyesült Államok néhány tagállamában például speciális szabályozás kialakítására került sor. Németországban a szakirodalom már szintén felismerte a problémát, viszont jogalkotási szintre még nem emelkedett a diskurzus, bár a politika a gyermeki jogokkal visszatérően foglalkozik azok alkotmányos szintű védelmének hiányossága miatt.

Dolgozatomban nagy hangsúlyt fektettem a hazai szabályozás elemzésére, melynek során megállapítottam, hogy belső jogunk jelentős garanciákat rögzít a cselekvőképtelen gyermekek jognyilatkozatait, vagyonuk kezelését, személyiségi jogaik érvényesítését és munkavégzésüket tekintve. E tekintetben különösen fontos, hogy a cselekvőképtelen kiskorú nevében a szülő jár el, mivel a gyermek önállóan nem képes belátni egy olyan komplex tevékenységet, mint a szociális média jelenlét. Amennyiben a szülő képes a gyermeki jogokat a lehetséges ütköző érdek elé helyezni, addig ez egy hatékony záloga a gyermek védelmének. A vagyonkezelés kapcsán szintén effektív megoldásnak tartom az eseti gyám kirendelésének lehetőségét arra az esetre, ha a család vagy a szülő érdekei nem egyeznek a gyermek érdekeivel. A munkavégzés kapcsán kiemelten fontosnak tartom a fiatal munkavállaló kategóriáját, mely számos esetben támogatja a gyermekeket tehetségük kiteljesítésében.

A létező garanciák ellenére úgy gondolom, hogy a jelenlegi jogi környezetet számos szempontból fejleszteni lenne szükséges annak érdekében, hogy az influenzszeri tevékenységet végző gyermekek a lehető legjobb védelemben részesüljenek. Véleményem szerint adekvát volna például a gyermekinfluenzszerek fiatal munkavállalóként történő kifejezett minősítése. Ez

a jelenlegi bizonytalanság helyett egy biztos jogszabályi környezetbe helyezné a gyermekinfluenzert, mely a szülőket is világosabb keretek közé szorítaná a gyermeki fejlődés elősegítésében. Amennyiben a gyermek ellenőrzött formában adott mennyiségű munkaórát, megfelelő pihenőidővel tölthetne a szociális média jelenlét építésével, biztosítható lenne, hogy a tevékenység ne torkolljon gazdasági kizsákmányolásba, valamint ne sértse a gyermek pihenéshez, játékhoz való jogát.

Szintén fontosnak tartanám kiküszöbölni a személyiségi jogok és a magánszféra veszélyeztetettségét, valamint a szülői vagyonkezelés során felmerülő nehézségeket. A szülők visszaéléseinek egy lehetséges fékje lehetne Franciaország véleményem szerint példaértékű megoldása. Álláspontom szerint hazánkban is alkalmazható lenne a francia törvénykezés mintájára szabályozott vagyonkezelési modell, miszerint a gyermekinfluenzser keresménye csakis a keresményszerzőt illeti meg, melyet a cselekvőképesség eléréséig történő lekötés biztosíthat. Javasolom, hogy a gyermek vagyonkezelésének terhét levéve szülő válláról egy takarékszámlára teljesüljenek a gyermekinfluenzser által generált bevételek, amely által a szülő kompromisszum nélkül összpontosíthat a gyermeki érdek képviselésének szempontjaira. A dolgozat problémafelvetésének megoldása mindezek alapján egy olyan jogszabályi környezet létrehozása lenne, amelyben nem a szülő személyében koncentrálódik a gyermeki jólét és a saját vagyoni érdek képviselése.

Irodalomjegyzék

Források

- [1] A YouTube hivatalos tájékoztató oldala: YouTube Help. (2024). *Set up an AdSense for YouTube account to get paid on YouTube*. <https://support.google.com/youtube/answer/9914702?hl=en> (2024. 09. 17).
- [2] Abidin, Crystal: #familygoals: Family Influencers, Calibrated Amateurism, and Justifying Young Digital Labor. *Social Media + Society*, Vol. 3 (2017). No. 2.
- [3] Alig, Olivia: Sharenting,Mama-Blogger, Kinderinfluencer & Co. – Eine rechtliche Betrachtung. Bundeszentrale für Kinder- und Jugendschutz. (2021).
- [4] Bakirci, Natasha: Child influencers will soon be able to sue parents for social media earnings in Illinois. FindLaw.com
- [5] Bankó Zoltán, Berke Gyula, Kiss György: *Kommentár a munka törvénykönyvéhez*. Wolters Kluwer. 2017. Budapest.
- [6] Brown, Ruth – Wang, Ming – Jones, Valerie: *The New Advertising: Branding, Content, and Consumer Relationships in the Data-Driven Social Media Era*. Praeger, New York, 2016.
- [7] Carr, Caleb - Hayes, Rebecca: Social Media: Defining, Developing, and Divining. *Atlantic Journal of Communication*, Vol. 23, (2015) No. 1
- [8] Child Mind Institute: *Childrens Mental Health Report: Smartphones and Social Media*. (2017).
- [9] Choukas-Bradley, Sophia - Nesi, Jaqueline - Widman, Laura – Galla, Brian: The Appearance-Related Social Media Consciousness Scale: Development and validation with adolescents. *Body Image*. Vol. 33, (2020).
- [10] Darus Utcai Magyar-Német Kéttannyelvű Iskola: *Iskolaérettségi Kritériumok*. (2017).
- [11] Epping, Volker: *Grundrechte*. Springer, Heidelberg, 2007.
- [12] Frankfurter Allgemeine Zeitung: Kind auf der Bühne: 3000 Euro Bußgeld nach Auftritt von Angelo Kellys jüngstem Sohn. (2021).
- [13] Fuglinszky Ádám - Tókey Balázs: Szerződési jog - Különös rész. *ELTE Eötvös Kiadó*. Budapest.
- [14] Fuglinszky Ádám: *Kártérítési jog. HVG-ORAC*. Budapest. 2015.
- [15] Gazdasági Versenyhivatal (2022). Tájékoztató az influencers marketingről. https://gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/tajekoztatok/Tajekoztato_az_influenszer_marketingrol.pdf1&inline=true (2024. 11. 01.)
- [16] Gehrman, Elizabeth: A Child's Need for Sleep. *Harvard Medicine*. (2022). <https://magazine.hms.harvard.edu/articles> (2024. 07. 14).
- [17] Gioia. Francesca - Griffiths, Mark – Boursier, Valentina: Adolescents' Body Shame and Social Networking Sites: The Mediating Effect of Body Image Control in Photos. *Sex Roles*. Vol. 83, (2020).
- [18] Griffiths, Mark: Adolescent social networking: How do social media operators facilitate habitual use?. *Education and Health*. (2018). https://www.researchgate.net/publication/328801640_Adolescent_social_networking_How_do_social_media_operators_facilitate_habitual_use

- [19] Haenlein, Michael - Anadol, Ertan - Welte, Diana: Navigating the New Era of Influencer Marketing: How to be Successful on Instagram, TikTok, & Co. *California Management Review*, Vol. 63 (2020) No. 1.
- [20] Harvard University Center on the Developing Child.: InBrief: The Science of Neglect, (2024).
- [21] Harvard University Center on the Developing Child: Toxic Stress, (2024).
- [22] Haynes, Trevor.: Dopamine, Smartphones & You: A battle for your time. Harvard Kenneth C. Griffin Graduate School of Arts and Sciences. (2018). <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2018/dopamine-smartphones-battle-time/> (2024. 10. 12.)
- [23] Morgans, Julian: The secret ways social media is built for addiction. *Vice*. (2017).
- [24] Jogkódex Ptk. Kommentár. A cselekvőképtelen kiskorú önállóan megtehető jognyilatkozatai.
- [25] Joinson, Adam: Looking at, looking up or keeping up with people? Motives and uses of facebook. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Firenze, Olaszország (2008. április 5-10.)
- [26] Kayser-Bril, Nicolas - Duportail, Judith – Schacht, Kira – Édouard, Richard: Undress or fail: Instagram's algorithm strong-arms users into showing skin. *European Data Journalism Network & Algorithm Watch*. Vol. 15. (2020.) No. 1.
- [27] Kleemans, Mariska - Daalmans, Serena: Picture Perfect: The Direct Effect of Manipulated. *Media Psychology*. Vol. 21. (2018).
- [28] Kolb, Bryan - Gibb, Robbin: Brain plasticity and behaviour in the developing brain. *Journal de l'Academie canadienne de psychiatrie de l'enfant et de l'adolescent*, Vol. 20 (2011) No. 4.
- [29] Lenander, Anna: Kant Stop the Kidfluencers: Moral Considerations in Using Children as Social Media Influencers (disszertáció). 2023. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:ths:diva-1895> (2024. március 13.)
- [30] Martínez-López, Francisco – Li, Yangchun – Young, Susan: *Social Media Monetization: Platforms, Strategic Models and Critical Success Factors*. Springer International Publishing, Switzerland, 2022.
- [31] Montag, Christian: Problematic social media use in childhood and adolescence. *Addictive Behaviors*, Vol. 153, (2024).
- [32] Neurosciennews: Social Media Algorithms Distort Social Instincts and Fuel Misinformation. (2023. 08. 03.) <https://neurosciennews.com/social-media-behavior-misinformation-23752/> (2024. 08. 17.)
- [33] Papp Tekla: Az atipikus szerződések és a magyar Polgári Törvénykönyv rekodifikációja. *Jog-Állam-Politika*, Különszám.
- [34] Przybylski, Andrew - Murayama, Kou - DeHaan, Cody - Gladwell, Valerie: Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, Vol. 29 (2013).
- [35] Reiderné Bánki Erika: Családjog az új Ptk. alapján. Dialóg Campus. 2015. Budapest – Pécs.
- [36] Seattle Anxiety Specialist: Exploring the Recent Rise of Social Anxiety Disorder. <https://seattleanxiety.com/psychiatrist> (2023. 02. 24.)
- [37] Srivastava, Kalpana: Urbanization and mental health. *Industrial Psychiatry Journal*, Vol. 18. (2009) No. 2.
- [38] Vékás Lajos - Gárdos Péter: Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről 2013. évi V. törvényhez 1. kötet. Wolters Kluwer, Budapest, 2020.
- [39] Vékás Lajos: Sérelemdíj-fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében. *Magyar Jog*, 2005/4.

- [40] Verastro, Valeria: Fear the Instagram: beauty stereotypes, body image and Instagram use in a sample of male and female adolescents. *Qwerty*. Vol 15. (2020). No. 1.
- [41] Weerasinghe, Kasuni – Wijethunga, Charuni: Child Influencers in the Creator Economy – The Good, the Bad, and the Ugly. *Australasian Conference on Information Systems. (ACIS)* Melbourne, Ausztrália (2022) elhangzott konferencián.
- [42] Wellman, Barry: Computer networks as social networks: collaborative work, telework, and virtual community. *Annual Review of Sociology* , Vol. 22 (1996) No. 1.
- [43] Wellmann György: *Polgári jog - Bevezető és záró rendelkezések, Az ember, mint jogalany, Öröklési jog.* HVG-ORAC. (Budapest). 2018.
- [44] World Health Organisation: Mental Health of Adolescents. (2021. 11. 27.) <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health> (2024. 08. 30).
- [45] Wu, Wenfeng - Huang, Liangrong – Yang, Fang: Social anxiety and problematic social media use: A systematic review and meta-analysis. *Addictive Behaviors*, Vol. 153. (2024).

Jogforrások

- [1] 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről, hatályba lépett 1976. január 3.
- [2] 1976. évi. VIII törvényerejű rendelet a az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről, hatályba lépett: 1976. március 23-án
- [3] 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről, hatályba lépett: 1991. november 6.
- [4] 2001. évi XXVII. törvény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény kihirdetéséről
- [5] 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről
- [6] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról
- [7] Az Európai Parlament és Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről - általános adatvédelmi rendelet
- [8] Az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság együttes nyilatkozata a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről 2023/C 23/01
- [9] Az Európai Unió Alapjogi Chartája
- [10] BH 1983.405.
- [11] BH 1998.438.
- [12] EBH 2001.452.
- [13] EBH. 2004.1019.
- [14] Gfv. X.30. 406.1994.3.

[15] Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

[16] Jugendarbeitsschutzgesetz

[17] Loi n° 2020-1266 (2020. 10. 19.) visant à encadrer l'exploitation commerciale de l'image d'enfants de moins de seize ans sur les plateformes en ligne. Journal officiel de la République française (JORF). <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/JORFDOLE000041569897/>

[18] Loi n° 2024-120 (2024. 02. 19.) visant à garantir le respect du droit à l'image des enfants. Journal officiel de la République française (JORF). <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000049163317>

[19] Online Protection for Minors (2024. 03. 25.) Department of State, Florida. <https://laws.flrules.org/2024/42>

[20] Übereinkommen über die Rechte des Kindes.